Βιβλίο μαθητή στα Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου

Ορθόδοξη πίστη και λατρεία

Τόμος 1ος

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 1 28/7/2020 2:14:11 μμ

Βιβλίο μαθητή στα Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου

Ορθόδοξη πίστη και λατρεία

Το υλικό στα Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου προέκυψε από το Προσωρινό Έντυπο Υλικό, «Φάκελος Μαθήματος», της Α' Λυκείου «Θρησκεία και σύγχρονος άνθρωπος», **που επιμελήθηκαν οι Κ. Ακανθοπούλου, Μ. Συργιάννη, Δ. Παρθένου & Α. Χατζηδημητρίου, το** Προσωρινό Έντυπο Υλικό, «Φάκελος Μαθήματος», της Β' Λυκείου, «Θρησκεία και Κοινωνία», **που επιμελήθηκαν οι Ε. Βουλγαράκη, Σ. Γκαργκάνα και Έ. Ψαρογιώργου, το** Προσωρινό Έντυπο Υλικό, «Φάκελος Μαθήματος», της Γ'

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 2 28/7/2020 2:14:11 μμ

Λυκείου, «Θρησκεία και σύγχρονος κόσμος», **που επιμελήθηκαν οι Κ. Τριανταφυλλίδου και ο Ε. Παπαϊωάννου, το** Σχολικό Βιβλίο Α' Λυκείου, «Ορθόδοξη πίστη και λατρεία» **των Χρ. Γκότση, π. Γ. Μεταλληνού, Γ. Φίλια και σύγχρονα δημοσιευμένα γραπτά και πολυτροπικά κείμενα.**

Δημιουργήθηκε με την ευθύνη της άμισθης Επταμελούς Επιστημονικής Επιτροπής, η οποία συγκροτήθηκε από το ΙΕΠ στις 19/12/2019 με σκοπό:

Α) Την εισήγηση για την πλήρη συμμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών με τις αποφάσεις του Σ.τ.Ε., για το χρονικό

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 3 28/7/2020 2:14:11 μμ

διάστημα που θα απαιτηθεί μέχρι τη συγγραφή και εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, καθώς και του αντιστοίχου διδακτικού υλικού για το μάθημα των Θρησκευτικών.

Β) Την εισήγηση σχετικά με τους τρόπους και τις μεθόδους εφαρμογής των αποφάσεων του Σ.τ.Ε., του ΕΔΔΑ και της ΑΠΔΠΧ, όσον αφορά στις υπόλοιπες πτυχές των αποφάσεων αυτών που συνδέονται με το μάθημα των Θρησκευτικών, με έμφαση στη διατήρηση της υποχρεωτικότητας του μαθήματος και στη διαδικασία απαλλαγής των μαθητών/μαθητριών.

Την ευθύνη για την επιμέλεια του παρόντος βιβλίου είχε ως μέλος της

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 4 28/7/2020 2:14:11 μμ

επιτροπής η Ξανθή Αλμπανάκη.

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Μπάμπης Πυλαρινός, Innocence, 2017/ Encaustic

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 5 28/7/2020 2:14:11 μμ

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ενιαίας Ενταξιακής Εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 6 28/7/2020 2:14:11 μμ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Βιβλίο μαθητή στα

Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου

Τόμος 1ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 7 28/7/2020 2:14:11 μμ

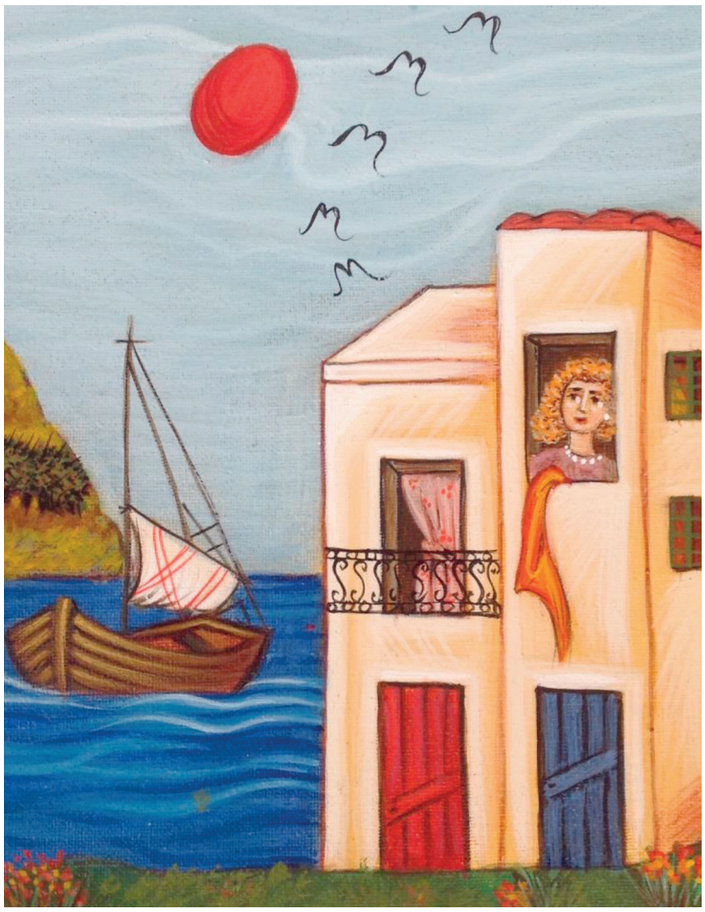

Θεματική Ενότητα 1

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1.1. Ο άνθρωπος ζει με τον Θεό
1.2. Η πίστη στον Τριαδικό Θεό
1.3. Η μεταμορφωτική δύναμη της προσευχής στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση

5 / 6

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 5 28/7/2020 2:14:11 μμ

1.4. Η αγιότητα στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση

1.5. Η έννοια του προσώπου στη θεολογία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 6 28/7/2020 2:14:11 μμ

Θ.Ε. 1. ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1.1. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΖΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ

Έκφραση εμπειρίας των μαθητών/μαθητριών για τα θρησκευτικά βιώματα των πιστών στη λαϊκή παράδοση και στον ευρύτερο πολιτισμό.

Ας δούμε προσεκτικά τον παρακάτω πίνακα κι ας προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στις εξής ερωτήσεις:

– Τι βλέπετε;
– Τι νομίζετε ότι συμβαίνει;
– Τι αναρωτιέστε;

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 7 28/7/2020 2:14:11 μμ

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Η Θεραπεία του Τυφλού (περίπου 1565). Δρέσδη, Πινακοθήκη.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ χριστιανικής πίστης και θρησκευτικού βιώματος.

Ας διαβάσουμε τα αποσπάσματα από τα παρακάτω κείμενα για την έννοια του βιώματος στον Χριστιανισμό.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 8 28/7/2020 2:14:11 μμ

Στη συνέχεια ας σκεφτούμε πρώτα μόνοι μας και κατόπιν ας συζητήσουμε κι ας μοιραστούμε τη σκέψη μας με τον/την διπλανό/ή μας για τις επιδράσεις του θρησκευτικού βιώματος. Με αφετηρία το υλικό που θα συγκεντρώσουμε θα οργανώσουμε έναν «εννοιολογικό χάρτη» στον πίνακα της τάξης κατηγοριοποιώντας τα αποτελέσματα και παρουσιάζοντάς τα στην τάξη.

Η Παναγιά του Βάλτου

Σαν παραμύθι χρυσών εποχών και σαν τραγούδι αδυνατισμένο στον ήχο, πλην άθιχτο στα μάτια της ψυχής, θυμάμαι το πανηγύρι της Παναγιάς του Βάλτου [...]. [Ο Παππούλης] Ήταν άνθρωπος κοντούλης, πενηντάχρονος, απόφοιτος δημοτικού, αλλά πολύ

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 9 28/7/2020 2:14:11 μμ

θεοσεβής. Καθώς τα ταπεινά και διακριτικά αηδόνια υμνούν με το τραγούδι τους την αυγή του Θεού, τρεφόμενα με τη δικιά του μέριμνα, έτσι κι ο Παππούλης έψελνε με ζεστή ψυχή το μεγαλείο του Θεού. Χωρίς να εννοεί τα βυζαντινά τροπάρια, τα ’νιωθε, με τη γνώση που ’χουν οι παρθένες ψυχές, και γινόταν, αυτός ο μικρός κι ασήμαντος κι απαίδευτος άνθρωπος, ένας χρυσόφωνος άγγελος, με ανοιγμένες τις αθέατες φτερούγες τη ψυχής του – και τα μικρά του μάτια διαστέλλονταν, λες και γινόταν πύλες του Παραδείσου! Ω, να τον βλέπατε πώς έπασχε το μεγαλοβδόμαδο, καθώς έλεγε τα εγκώμια! […] Και μια φορά, που ο παπα-Λάζαρος δεν τον άφησε να πει το ευαγγέλιο της Αναστάσεως,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 10 28/7/2020 2:14:11 μμ

ότι στην λειτουργία παραβρισκό-
τανε ο δεσπότης Αιτωλακαρνανίας
Ιερόθεος, και ήθελε άψογα να τηρη-
θεί το τυπικό, ο Παππούλης, μετά
το Ανέστη, έφυγε κρυφά και πήγε
στο ιερό· εκεί, κατά τις μαρτυρίες
του θεοσεβούς νεωκόρου Παντελή,
που εκτελούσε και χρέη τελάλη, εί-
πε το «πεπόθηκεν ἡ ψυχή μου» και
το «ἀναβαλλόμενος τὸ φῶς ὥσπερ
ἱμάτιον»· πετάχτηκε μετά απένα-
ντι στο σπιτάκι του, ξεκρέμασε τον
γκρα* κι έριξε τρις στον αέρα – λέ-
γοντας ισάριθμα Αληθώς ανέστη!

---

* γκρα: τύπος πυροβόλου όπλου, δηλαδή ντουφεκιού, γαλλικής προέλευσης, πολύ διαδεδομένο μέχρι και τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 11 28/7/2020 2:14:11 μμ

[…] Από τον Όρθρο περάσαμε στη λειτουργία της Χάρης Της. Όρθιοι. Ώρες πέντε! Κουρασμένοι. Ώρες πέντε! Το σώμα βαραίνει, τα μέλη αποσυντονίζονται... Όρθιοι! Ώρες πέντε!.. Αλλά: «Τίς ὁ περισυναγωγών με ὅτε ἐν ἐρήμῳ διεσπάρην; Τίς ὁ ἐκδούς με εἰς τὸ φῶς τῆς Δαμασκοῦ;». Ο Παππούλης φάνηκε ανάμεσά μας κρατώντας κάνιστρο. Μας έβαλε στο χέρι μικρό αντίδωρο... Το κομματάκι εκείνο έχει τόση δύναμη, όση δεν έχουν πέντε άρτοι μαζί. Και αντλεί τη δύναμή του από τη δικιά μας αδυναμία: ένα τόσο δα ψωμάκι σού εξαφανίζει την κούραση πέντε ωρών! Αυτή είναι η απολαυή των πιστών: πάντα μικρή, πάντα λίγη – για να συμβολίζει και υπενθυμίζει, όχι να εξαργυρώνει...

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 12 28/7/2020 2:14:11 μμ

Όσοι πιστοί προσέλθετε!... Εκεί, θαρρώ, είναι η λεβεντιά και η τιμιότητα της Ορθοδοξίας και της Ελλάδας: Θέλομε και πάμε! Και θα πηγαίνομε, όπως πηγαίναμε στις αρχαίες θεωρίες του Παγγαίου και του Ολύμπου! Και θα κυνηγάμε παντού το μικρό αντίδωρο του αγώνα μας!

[Ζούλας, Ο., Ιστορίες από τον Αστακό **[διηγήματα], Δίφρος, Αθήνα 1971.**

Η Θεοσκέπαστη

[...] Άξαφνα ψίθυρος σιγανότατος, ψαλμωδία κατανυκτική, φωνή ικέτις, μπερδεύοντας με τη φωνή της ερημίας και της θαλάσσης, έφτασε στ' αυτιά μας. Χείλη γυναικεία έψελναν ύμνους χριστιανικούς. Κάτω απ' τα ερείπια του κάστρου των

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 13 28/7/2020 2:14:11 μμ

Φράγκων, η ταπεινή μελωδία της Ορθοδοξίας, βεβαίωση της συνέχειας, τι συγκίνηση που ήταν! Σαν να μας έσεισε αγέρας βίαιος. Κάμαμε ακόμα λίγα βήματα. Και τότε πρόβαλε μπρος στα μάτια μας, όραμα θαμπωτικό, αλησμόνητο για πάντα, άσπρο, πάλλευκο: η «Θεοσκέπαστη». Πάνω απ' τα κρεμαστά νερά, στον άγριο βράχο, πάνω απ' το ηφαίστειο. Οι ύμνοι τώρα έρχονται πιο καθαροί. Προχωρήσαμε, μπήκαμε στη Θεοσκέπαστη. Κατακάθαρο, γυμνό, κατάγυμνο ήταν το ξωκκλήσι, καθώς όλα τα ξωκκλήσια των Ελλήνων. Μονάχα ένα ξυλόγλυπτο, παλιό, παμπάλαιο τέμπλο. Και μπρος στο Ιερό, κάτω απ' το φαγωμένο τέμπλο, γονατισμένες πάνω στις πλάκες, με σκυφτό κεφάλι, αποτραβηγμένες στη δέησή

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 14 28/7/2020 2:14:11 μμ

τους, μονάχες με τον εαυτό τους και με το Θεό, ξυπόλητες, οι μαυροφορεμένες γυναίκες, που είχαμε δει από μακριά, έψελναν […]. Μας συνεπήρε κ' εμάς το μυστήριο, η κατάνυξη, γινήκαμε σε λίγο μαζί τους ένα, προσευχηθήκαμε κ' εμείς για ό,τι αγαπούμε και για τους ανθρώπους. Σαν τέλειωσε η παράκληση κ' οι γυναίκες σηκωθήκαν απ' τις πλάκες, ωχρές, γαλήνη ήταν στο πρόσωπό τους πολλή. Μας τριγυρίσανε, είπαν τα δικά τους, είπαμε τα δικά μας. Η μια είχε παιδί σκοτωμένο στον πόλεμο, η άλλη έχει γιο στο στρατό, η άλλη έχει γιο που ταξιδεύει στη θάλασσα. Κάθε χρονιά έχουνε τάμα να πάρουν βόλτα όλο το νησί, με τα πόδια, ν' ανάψουν τα καντήλια στα ξωκκλήσια. Έτσι ξεκινήσανε και φέτος. Με τα χαράματα

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 15 28/7/2020 2:14:11 μμ

πέσαν στο δρόμο απ' τον Πύργο, ξυπόλητες, κ' η σκόνη σκέπαζε τα σκληρά, τυραγνισμένα πόδια τους. Τώρα, ύστερα απ' τη χάρη της, μετά τη Θεοσκέπαστη, θ' ανηφορίζαν για τ' άλλα τα ξωκκλήσια, κατά τα δυτικά. Βγάλανε απ' το μπογαλάκι τους το γιόμα τους, ψωμί σταρένιο, τις μικροσκοπικές ντομάτες της Σαντορίνης, ψαράκια της τράτας τηγανητά. «Ήντλησαν» νερό απ' τη μικρή στέρνα, νερό βρόχινο, μας φιλέψαν νερό και ψωμί. Δε θέλαμε να τους το στερήσουμε που το είχαν λιγοστό – το ψωμί και το νερό. Μα επιμένανε να το πάρουμε κοιτάζοντάς μας παρακαλεστικά μες στα μάτια, σαν να το γυρεύαν για χάρη.

«Τώρα μας ένωσε η Θεοσκέπαστη», είπαν [...].

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 16 28/7/2020 2:14:11 μμ

Βενέζης, Η., «Η Θεοσκέπαστη» (απόσπασμα από το «Αφιέρωμα στη Σαντορίνη»). Νέα Εστία, τεύχ. 698 (1η Αυγούστου 1956), σ. 1031.

Η τεχνολογία του τηλεφωνικού θαλάμου, παρωχημένη και αχρηστευμένη πια από την κινητή τηλεφωνία, υπηρετεί τώρα τη λατρεία του αιωνίου. Τηλεφωνικός θάλαμος-προσκυνητάρι, μια ενδιαφέρουσα έκφραση θρησκευτικού βιώματος. Φωτογραφία: Θ. Παντούλας.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 17 28/7/2020 2:14:11 μμ

Η Ορθοδοξία

Γλυκό που είναι το σκοτάδι στις
εικόνες των προγόνων
άμωμα χέρια μεταληπτικά
ρούχα που τ' άδραξεν η γαλήνη
και δε γνωρίζουν άνεμο
βαθιά το ελέησον απ' τους άυλους
βράχους
τα μάτια σαν καρποί ευωδάτοι.
Κι ο ψάλτης ολόσωμος ανεβαίνει
στο πλατάνι της φωνής
καημένε κόσμε
θυμίαμα η γαλάζια οσμή κι ο
καπνός ασημένιος
κερί να στάζει ολοένα στα
παιδόπουλα
καημένε κόσμε
σα βγαίνουν –ω χαρά πρώτη–
με το Ευαγγέλιο και με τις λαμπάδες
κ' ύστερα η μεγάλη χαρά να
συντροφεύουν τ' Άγια...

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 18 28/7/2020 2:14:11 μμ

Ο παπα-Γιάννης τυλιγμένος
τ' άσπρο του φελόνι
καλός πατέρας και καλός παππούς
με το σιρόκο στη γενειάδα
χρόνια αιώνες χρόνια και νιάτα
πόχει η ομορφιά!...

Νίκος Καρούζος, «Η Ορθοδοξία»,
Τα Ποιήματα Α' (1961-1978),
Ίκαρος, Αθήνα ^{2}1995, σ. 177.

Το θρησκευτικό βίωμα στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Δουλεύοντας σε ομάδες ας προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε εμπειρίες, βιώματα ή και δράσεις μιας σπουδαίας θρησκευτικής προσωπικότητας από την Ορθόδοξη

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 19 28/7/2020 2:14:11 μμ

Εκκλησία αξιοποιώντας και τα παρακάτω κείμενα. Κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα: Ποιο/τι; Ποιος; Πού; Πότε; Πώς; Γιατί;

Συμεών του Νέου Θεολόγου Ὕμνος ΣΤ΄

Πῶς καὶ πῦρ ὑπάρχεις βλύζον,
πῶς καὶ ὕδωρ ᾗς δροσίζον,
πῶς καὶ καίεις καὶ γλυκαίνεις,
πῶς φθορὰν ἐξαφανίζεις;

Πώς είσαι και φωτιά που
ξελοχίζεις,
πώς είσαι και νερό που με
δροσίζει,
πώς κατακαίς μα και γλυκαίνεις,
και πώς εξαφανίζεις τη φθορά;

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 20 28/7/2020 2:14:11 μμ

Πῶς θεοὺς ποιεῖς ἀνθρώπους,
πῶς τὸ σκότος φῶς ἐργάζῃ,
πῶς ἀνάγεις ἐκ τοῦ ᾅδου,
πῶς θνητοὺς ἐξαφθαρτίζεις;

Πώς τους ανθρώπους κάνεις
θεούς
και το σκοτάδι φως το δείχνεις,
πώς ανεβάζεις απ᾽ τον Άδη
κι αθανατίζεις τους θνητούς;

Πῶς πρὸς φῶς τὸ σκότος ἔλκεις,
πῶς τὴν νύκτα περιδράσσῃ,
πῶς καρδίαν περιλάμπεις,
πῶς με ὅλον μεταβάλλεις;

Πώς σέρνεις το σκοτάδι προς το
φως
και πώς τη νύχτα τη διαλύεις,
πώς την καρδιά μου περιλάμπεις
κι όλον μ᾽ αλλάζεις τάχα πώς;

21 / 9 - 10

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 21 28/7/2020 2:14:12 μμ

Πῶς ἐνοῦσαι τοῖς ἀνθρώποις,
πῶς υἱοὺς Θεοῦ ἐργάζῃ,
πῶς ἐκκαίεις σου τῷ πόθῳ,
πῶς τιτρώσκεις ἄνευ ξίφους;

Πώς γίνεσαι ένα με τον άνθρωπο
και πώς τον κάνεις γιο του Θεού,
πώς τον φλογίζεις με τον
πόθο σου
και πώς χωρίς σπαθί λαβώνεις;

Πῶς ἀνέχῃ, πῶς βαστάζεις,
πῶς εὐθὺς οὐκ ἀποδίδως,
πῶς ὑπάρχων ἔξω πάντων
βλέπεις πάντων τὰ πρακτέα;

Πώς μας ανέχεσαι,
πώς περιμένεις το χτύπημά σου
πώς αργείς, κι ενώ είσαι έξω
από όλους μας
όλων τις πράξεις πώς θωρείς;

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 22 28/7/2020 2:14:12 μμ

Πῶς μακρὰν ἡμῶν τυγχάνων
καθορᾷς ἑκάστου πρᾶξιν;
Δὸς ὑπομονὴν σοῖς δούλοις,
μὴ καλύψῃ τούτους θλῖψις!

Πολύ μακριά μας βρίσκεσαι
και πώς ό,τι καθένας έπραξε
το βλέπεις;
Δώρισε υπομονή στους
δούλους σου
μην τους σκεπάσει μαύρη θλίψη.

Η πλημμύρα της θείας αγάπης

Ν' αγαπήσομε τον Χριστό. Τότε από μέσα μας θα βγαίνει με λαχτάρα, με θέρμη, με θείο έρωτα το όνομα του Χριστού, θα φωνάζομε το όνομά Του μυστικά, αλάλητα. (...) Τότε παύουν τα λόγια. Είναι η εσωτερική σιωπή, η σιγή, που προηγείται, συνοδεύει και ακολουθεί τη

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 23 28/7/2020 2:14:12 μμ

θεία επίσκεψη, τη θεία ένωση και σύγκραση της ψυχής με το θείον. Όταν βρεθείς σ' αυτή την κατάσταση, δεν χρειάζονται λόγια. Αυτό είναι κάτι που το ζεις. Κάτι που δεν εξηγείται. Μόνο αυτός που τη ζει αυτή την κατάσταση την καταλαβαίνει. Το αίσθημα της αγάπης σε πλημμυρίζει, σε ενώνει με τον Χριστό.

Γεμίζεις από χαρά και αγαλλίαση, που δείχνει ότι έχεις μέσα σου τη θεία αγάπη, την τέλεια αγάπη. Η θεία αγάπη είναι ανιδιοτελής, απλή, αληθινή.

Πορφύριος, Καυσοκαλυβίτης, Βίος και Λόγοι. **Ι. Μ. Χρυσοπηγής, Χανιά, 2003, σ. 274-275.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 24 28/7/2020 2:14:12 μμ

Σύγχρονες εκφράσεις του θρησκευτικού βιώματος στον Χριστιανισμό και ο ρόλος τους στον κόσμο.

Με αφορμή το κείμενο του π. Λίβυ-ου «Όταν του μοιάσουμε» και σε συ-νεργασία μεταξύ σας δημιουργήστε έναν «χάρτη» εννοιών με παραδείγ-ματα από την καθημερινή ζωή, στα οποία φαίνεται ότι το βίωμα του Χρι-στού μπορεί να αλλάξει τον κόσμο. Κατόπιν παρουσιάστε τα ευρήματά σας στη ολομέλεια της τάξης.

Όταν του μοιάσουμε…

Τις προάλλες συναντήθηκα με ένα γέροντα που αγαπώ πολύ. «Εί-δες ποτέ τον Χριστό γέροντα», τον

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 25 28/7/2020 2:14:12 μμ

ρώτησα. «Ναι πάτερ μου», μονολόγησε, με συστολή. «Πώς είναι Γέροντα;». «Όπως στα Ευαγγέλια πάτερ μου, αγνός, αγαθός, απλός και προσιτός». «Και πότε συνέβη αυτό;», ήταν η αμέσως επόμενη γεμάτη θάμβος ερώτησή μου. «Όταν αγάπησα πολύ δίχως να περιμένω τίποτα, πάτερ μου», ψιθύρισε ο γέροντας με χαμηλωμένα τα μάτια του, που είχαν ήδη πλημμυρίσει ερωτικά δάκρυα για τον Χριστό του. «Άδειασα σαν άνθρωπος και γέμισα Χριστό. Τα έδωσα όλα και δεν πήρα τίποτα. Τότε έρχεται Εκείνος, όταν του μοιάσεις».

Αυτή η φράση, «Ο Χριστός έρχεται, όταν του μοιάσουμε», σκαρφάλωσε στα πιο δύσβατα μονοπάτια της καρδιάς μου και άνοιξε χώρο μέσα μου. Ναι, η αγάπη. Εκείνη που

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 26 28/7/2020 2:14:12 μμ

ξέρει να θυσιάζεται και να χάνει. Να τα δίνει όλα δίχως να κρατάει λογαριασμό. Εκείνη που πεθαίνει για να ζήσει ο άλλος. Που προδίδεται, σταυρώνεται κι όμως συγχωρεί. Που ξέρει να λέει και να εννοεί, πάρε τον παράδεισό μου και δος μου την «κόλασή» σου…

Π. Λίβυος (Χαράλαμπος Παπαδόπουλος), «Όταν του μοιάσουμε…», plibyos, 2016 (Ανακτήθηκε 24/12/16).

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 27 28/7/2020 2:14:12 μμ

Βαρλάμης Ευθύμιος, Ο Χριστός σήμερα – ανάμεσά μας, 2010.
Από το βιβλίο Ο Χριστός σήμερα στην Κρήτη.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 28 28/7/2020 2:14:12 μμ

Σημειώνουμε...

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 29 28/7/2020 2:14:12 μμ

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 30 28/7/2020 2:14:12 μμ

1.2. ΠΙΣΤΗ ΣΤΟΝ ΤΡΙΑΔΙΚΟ ΘΕΟ

Εμπειρίες σχετικές με την εμπιστοσύνη σε πρόσωπα ή θεσμούς.

Σας δίνονται λέξεις που συνδέονται με την πίστη, π.χ. εμπιστοσύνη, απιστία, ευπιστία, δυσπιστία, κακοπιστία, ολιγοπιστία, πείθω, πειστήριο, πεποίθηση, αυτοπεποίθηση κ.ά. Σε συνεργασία με την ομάδα σας προσπαθήστε να γράψετε στο κέντρο ενός φύλλου χαρτιού Α4 ή Α3 τη λέξη πίστη με κεφαλαία και γύρω της να τοποθετήσετε τις υπόλοιπες λέξεις εξηγώντας τη σχέση τους με την πίστη.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 31 28/7/2020 2:14:12 μμ

Ερμηνεία λέξεων

1. πίστη η: **1.** η πεποίθηση, η βεβαιότητα, η σιγουριά που έχει κάποιος για κτ. [...]. **2.** η αποδοχή της ύπαρξης και της παρουσίας ανώτατου όντος, η θρησκεία ή το θρησκευτικό δόγμα [...] || η χριστιανική πίστη: Η ~ σου σ' έσωσε. Το Σύμβολο της Πίστεως. || [...] **3.** η σταθερή προσήλωση, η εμμονή σε κτ.: Αγωνίζεται με ~ για τις ιδέες του. [...] || (**οικον.**) η οικονομική συναλλαγή που συνίσταται είτε στο δανεισμό χρημάτων είτε στην πώληση εμπορευμάτων σε τρίτους χωρίς άμεση καταβολή του αντιτίμου τους και που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη ότι αυτός που οφείλει, έχει την ικανότητα και τη θέληση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του [...]

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 32 28/7/2020 2:14:12 μμ

2. πίστωση η: **1.** παροχή χρημάτων με δανεισμό ή μεταβίβαση εμπορευμάτων χωρίς άμεση καταβολή του αντιτίμου τους: ~ με εγγύηση / με υποθήκη. […] (λόγ. έκφρ.) επί πιστώσει, βερεσέ. **ΑΝΤ** τοις μετρητοίς […]

3. πείθω -ομαι: κάνω κπ. να δεχτεί τη γνώμη μου, να συμφωνήσει μαζί μου προβάλλοντας επιχειρήματα ή δίνοντας υποσχέσεις, διαβεβαιώσεις κτλ. […]|| κάνω κπ. να δεχτεί και να πράξει ό,τι του υποδεικνύω· (πρβ. καταφέρνω): Τον έπεισαν να υπογράψει τη συμφωνία. (απαρχ. έκφρ.) […] **ΦΡ** οὐ μὲ πείσεις κἄν με πείσῃς, ως σχόλιο πεισματικής άρνησης κάποιου να πειστεί, να αλλάξει γνώμη.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 33 28/7/2020 2:14:12 μμ

4. πεποίθηση η: **α.** σταθερή γνώμη, άποψη, βεβαιότητα ότι αυτό που θεωρεί κάποιος σωστό ισχύει πραγματικά: Η ~ ότι η φυσική πραγματικότητα διέπεται από νόμους. Κάνω κτ. με την ~ ότι… […] || Από ~ ή εκ πεποιθήσεως, επειδή το θεωρώ σωστό: Από ~ φέρεται έτσι και όχι γιατί του το υπέδειξαν. […] || (πληθ.) ιδέες, αρχές τις οποίες ακολουθεί και ασπάζεται κάποιος· (πρβ. **ιδεολογία**): Οι ηθικές / θρησκευτικές / πολιτικές πεποιθήσεις κάποιου. […] **β.** εμπιστοσύνη, κυρίως σε εκφορές όπως: Έχω ~ στον εαυτό / στις δυνάμεις / στις ικανότητές μου· (πρβ. **αυτοπεποίθηση**).

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής **του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 34 28/7/2020 2:14:12 μμ

Η έννοια της χριστιανικής πίστης.

Ας μελετήσουμε τις παρακάτω πηγές αλλά και τα κείμενα που περιγράφουν το γεγονός της πίστης, την ποιότητα, το είδος, τη γέννηση, την αμφιβολία, την πίστη, τις δυνατότητες που γεννά η πίστη, την πίστη ως οικοδόμηση προσωπικής σχέσης, την πίστη ως εμπιστοσύνη (π.χ. Γεν 22, 1-3· 9-12, Ψαλμ 139, 1-5, 7-10· 23-24, Μτ 14, 28-33, Μκ 9, 23-24, Α' Κορ 13,2, Εβρ 11,1 κ.α.). Σκεφτείτε αρχικά μόνοι σας και κατόπιν συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας. Μοιραστείτε τις σκέψεις σας και καταγράψτε τα ευρήματά σας για την έννοια της χριστιανικής πίστης όπως παρουσιάζεται μέσα από τα κείμενα και συγκρίνετε με

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 35 28/7/2020 2:14:12 μμ

το πώς κάποια κείμενα παρουσιάζουν την πίστη ως ιδεολογία.

1. Έννοια της χριστιανικής πίστης

Αρχικά, λέγοντας πίστη εννοούμε την εμπιστοσύνη σε κάποιον και τη βεβαιότητα για κάτι, οι οποίες στηρίζονται σε αξιόπιστες μαρτυρίες. Αυτή η έννοια της πίστης διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο σε όλες τις δραστηριότητες και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων. Σε δεύτερο επίπεδο, η πίστη παρατηρείται σε όλες τις θρησκείες και αποτελεί τον συνδετικό κρίκο του πιστού με τον Θεό. Η θρησκευτική πίστη είναι βασικό στοιχείο της πνευματικής ζωής και του πολιτισμού των λαών. Σε ένα άλλο επίπεδο τοποθετείται η χριστιανική

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 36 28/7/2020 2:14:12 μμ

πίστη, η οποία εννοιολογικά και ουσιαστικά υπερβαίνει τα δύο προηγούμενα. Κι αυτό γιατί προϋποθέτει δύο πρόσωπα· εκείνο του πιστού χριστιανού, ο οποίος νοείται ως «εικόνα» του Θεού, και εκείνο «του Θεού του ζώντος» (Ματθ. 16, 16).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Β΄ Λυκείου, ΔΕ 24, σ. 196-197.

2. Αγιογραφικά χωρία

- **Γεν 22,1-3· 9-12: Η θυσία του Ισαάκ**

  …ο Θεός δοκίμασε τον Αβραάμ και του είπε: «Αβραάμ!». Εκείνος απάντησε: «Ορίστε». «Πάρε το γιο σου», του λέει ο Θεός, «τον μονογενή, που τον αγαπάς, τον Ισαάκ, και πήγαινε να τον θυσιάσεις…». Ο Αβραάμ σηκώθηκε νωρίς το πρωί, σαμάρωσε το

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 37 28/7/2020 2:14:12 μμ

γαϊδουράκι του και πήρε μαζί του δύο από τους δούλους του και το γιο του τον Ισαάκ. […]
Όταν έφτασαν στον τόπο που τους είχε πει ο Θεός, ο Αβραάμ έχτισε εκεί το θυσιαστήριο, ετοίμασε τα ξύλα, έδεσε το γιο του τον Ισαάκ και τον έβαλε στο θυσιαστήριο πάνω από τα ξύλα. Ύστερα άπλωσε το χέρι του και πήρε το μαχαίρι για να σφάξει το παιδί του. Αλλά ο άγγελος του Κυρίου τού φώναξε από τον ουρανό και του είπε: «Αβραάμ, Αβραάμ!». Κι εκείνος απάντησε: «Ορίστε». Και του είπε: «Μην απλώσεις χέρι στο παιδί και μην του κάνεις τίποτε, γιατί τώρα ξέρω ότι φοβάσαι τον Θεό και δε μου αρνήθηκες το μοναχογιό σου».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 38 28/7/2020 2:14:12 μμ

♦ Ψαλμ 139, 1-5, 7-10· 23-24: Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου

Κύριε, με διερεύνησες και με
γνωρίζεις.
Ξέρεις εσύ πότε είμαι καθιστός και
πότε όρθιος·
από μακριά τις διαθέσεις μου
διακρίνεις.
Βλέπεις εσύ αν ενεργώ ή αν είμαι
άπραγος·
[...]
Και πριν μια λέξη ακόμα έρθει στη
γλώσσα μου,
να κιόλας που εσύ, Κύριε, πολύ
καλά την ξέρεις.
Από παντού γύρω τριγύρω με
κυκλώνεις
κι έβαλες πάνω μου για προστασία
το χέρι σου.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 39 28/7/2020 2:14:12 μμ

**[…] Πού να πάω μακριά από το Πνεύμα σου;
και μακριά απ' την παρουσία σου πού να φύγω;
Αν ανεβώ στους ουρανούς,
εσύ είσ' εκεί·
αν στρώσω το κρεβάτι μου στον άδη,
εκεί είσαι πάλι.
Αν τα φτερά μου απλώσω και πετάξω…
κι εκεί το χέρι σου θα με καθοδηγεί
κι η ευνοϊκή σου δύναμη θα με κρατάει. […]**

♦ **Μτ 14, 28-33: Ο Ιησούς περπατάει πάνω στα νερά της λίμνης**

[…] Ο Πέτρος τού απεκρίθηκε: «Κύριε, αν είσαι εσύ, δώσε μου εντολή να έρθω κοντά σου περπατώντας στα νερά». Κι εκείνος

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 40 28/7/2020 2:14:12 μμ

του είπε: «Έλα». Κατέβηκε τότε από το πλοίο ο Πέτρος κι άρχισε να περπατάει πάνω στα νερά για να πάει στον Ιησού. Βλέποντας όμως τον ισχυρό άνεμο φοβήθηκε, κι άρχισε να καταποντίζεται· έβαλε τότε τις φωνές:
«Κύριε, σώσε με!» Αμέσως ο Ιησούς άπλωσε το χέρι, τον έπιασε και του λέει: «Ολιγόπιστε, γιατί σε κυρίεψε η αμφιβολία;». Και μόλις ανέβηκαν στο καΐκι κόπασε ο άνεμος. Τότε όσοι ήταν στο καΐκι ήρθαν και τον προσκύνησαν λέγοντας: «Αληθινά, είσαι ο Υιός του Θεού!».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 41 28/7/2020 2:14:12 μμ

Lluis Borrassà, Saint Pierre marchant sur les eaux (Ο Άγιος Πέτρος περπατά πάνω στο νερό) (1411-1413)

♦ **Μκ 9, 23-24: «Πιστεύω, κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ» [Διάλογος (κατά τη θεραπεία του παιδιού με το δαιμονικό πνεύμα) ανάμεσα στον πατέρα του παιδιού και τον Ιησού] … Ο Ιησούς του είπε τούτο: «Εάν μπορείς να**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 42 28/7/2020 2:14:12 μμ

πιστέψεις, όλα είναι δυνατά γι' αυτόν που πιστεύει». Αμέσως τότε φώναξε δυνατά ο πατέρας του παιδιού και είπε με δάκρυα: «Πιστεύω, Κύριε! Αλλά βοήθησέ με, γιατί η πίστη μου δεν είναι δυνατή».

- **Α΄ Κορ 13, 2: Πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν**
  Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη, έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα.

- **Εβρ 11, 1: Οι ήρωες της πίστεως**
  Πίστη σημαίνει σιγουριά γι' αυτά που ελπίζουμε και βεβαιότητα γι' αυτά που δε βλέπουμε.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 43 28/7/2020 2:14:12 μμ

3. Πίστη: βεβαιότητα και αμφιβολία

Η πίστη στο Θεό, λοιπόν, δεν μοιάζει καθόλου με το είδος της λογικής βεβαιότητας που πετυχαίνουμε στην Ευκλείδεια γεωμετρία. Ο Θεός δεν είναι το συμπέρασμα σε μια σειρά συλλογισμών, η λύση σ' ένα μαθηματικό πρόβλημα. Το να πιστεύεις στο Θεό δεν είναι το να δέχεσαι τη δυνατότητα της ύπαρξής του επειδή μας έχει «αποδειχθεί» με κάποιο θεωρητικό επιχείρημα, αλλά είναι το να εμπιστευτούμε τον Ένα που ξέρουμε και αγαπάμε. Η πίστη δεν είναι η υπόθεση πως κάτι ίσως είναι αλήθεια, αλλά η βεβαιότητα ότι κάποιος είναι εκεί.

Επειδή η πίστη δεν είναι λογική βεβαιότητα αλλά προσωπική σχέση, και επειδή αυτή η προσωπική

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 44 28/7/2020 2:14:12 μμ

σχέση είναι ακόμη πολύ ατελής στον καθένα μας κι έχει ανάγκη να εξελίσσεται συνέχεια, είναι δυνατό να συνυπάρχει η πίστη με την αμφιβολία. Αυτά τα δύο δεν αποκλείονται αμοιβαία. [...] Κι όμως η αμφιβολία καθαυτή δεν δείχνει έλλειψη πίστης. Ίσως σημαίνει το αντίθετο – ότι η πίστη μας είναι ζωντανή και αυξανόμενη. Γιατί η πίστη δεν συνεπάγεται μακαριότητα αλλά ριψοκινδύνευμα, όχι απομόνωση από το άγνωστο αλλά πορεία άφοβη για να το συναντήσουμε. [...]

Ware, Κάλλιστος, επίσκοπος Διοκλείας (1984). Ο Ορθόδοξος δρόμος. **Μτφρ. Μαρία Πάσχου. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 45 28/7/2020 2:14:12 μμ

4. Τυπικό γνώρισμα της θρησκειοποίησης: η ιδεολογική εκδοχή της πίστης.

Ονομάζουμε Ιδεολογία ένα σύνολο από θεωρητικές προτάσεις (ιδέες, αρχές, στόχους, ιδανικά, ερμηνευτικά σχήματα, δεοντολογικές κατευθύνσεις) που φιλοδοξούν να καθοδηγήσουν την πράξη των ανθρώπων [...]. Η αξία των προτάσεων μιας ιδεολογίας κρίνεται από [...] την ωφελιμότητά τους για τα άτομα και τα οργανωμένα σύνολα.

Η ιδεολογική εκδοχή της πίστης εκλαμβάνει τη μαρτυρία της εκκλησιαστικής εμπειρίας σαν θεωρητικές ακριβώς προτάσεις με συνεπαγωγές άμεσης χρησιμότητας για την πρακτική του ανθρώπινου βίου. Πίστη δεν σημαίνει πια την

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 46 28/7/2020 2:14:12 μμ

εμπιστοσύνη που χαρίζεται στον άνθρωπο όταν ειλικρινά αγαπάει, δεν προϋποθέτει η πίστη το άθλημα σχέσεων κοινωνίας για να ελευθερωθεί ο άνθρωπος από τη δουλεία στο εγώ. […]

Έτσι μεταποιείται η πίστη σε ιδεολόγημα που περιλαμβάνει, πρωταρχικά, «πληροφορίες» για τη μεταφυσική πραγματικότητα. Οι «πληροφορίες» δεν ελέγχονται από την εμπειρία, ωστόσο η ατομική νόηση τις προσλαμβάνει σαν βεβαιότητες […].

Γιανναράς, Χ. (2007[2]). Ενάντια στη θρησκεία. **Αθήνα: Ίκαρος, σ. 86-87.**

5. Ιδεολογία και θρησκεία

…η ιδεολογία επιδιώκει την αποκατάσταση ή την αναμόρφωση

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 47 28/7/2020 2:14:12 μμ

[μιας δεδομένης] πραγματικότητας με τους παράγοντες που υπάρχουν. […]

Άλλωστε η ιδεολογία αποτελεί συχνά ένα είδος εκκοσμικευμένης θρησκείας. Ενώ όμως η θρησκεία δηλώνει εξαρχής ότι στηρίζεται στην πίστη, η ιδεολογία καλύπτει συνήθως το πιστεύω της με το μανδύα της λογικής ή της επιστήμης. Τέλος, ενώ η θρησκεία αναφέρεται πρωτίστως σε υπερβατικό κόσμο (Θεός, άγγελοι, αιώνια ζωή) και υποτάσσει σ' αυτόν την αμεσότητα, η ιδεολογία προσηλώνεται στην αμεσότητα και την ειδωλοποιεί. […]

Μαντζαρίδης, Γ. (1990). Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού. **Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ. 108, 114.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 48 28/7/2020 2:14:12 μμ

1. Η παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου (Λκ 18, 9-14)

Σε μερικούς που ήταν σίγουροι για την ευσέβειά τους και περιφρονούσαν τους άλλους, είπε την παρακάτω παραβολή: «Δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος κι ο άλλος τελώνης. Ο Φαρισαίος στάθηκε επιδεικτικά κι έκανε την εξής προσευχή σχετικά με τον εαυτό του: "Θεέ μου, σ' ευχαριστώ που εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους ανθρώπους άρπαγας, άδικος, μοιχός, ή και σαν αυτόν εδώ τον τελώνη. Εγώ νηστεύω δύο φορές την εβδομάδα και δίνω στο ναό το δέκατο απ' όλα τα εισοδήματά μου". Ο τελώνης, αντίθετα, στεκόταν πολύ πίσω και δεν τολμούσε ούτε τα μάτια του να σηκώσει στον ουρανό.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 49 28/7/2020 2:14:12 μμ

Χτυπούσε το στήθος του και έλεγε: "Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό". Σας βεβαιώνω πως αυτός έφυγε για το σπίτι του αθώος και συμφιλιωμένος με το Θεό, ενώ ο άλλος όχι· γιατί όποιος υψώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί, κι όποιος τον ταπεινώνει θα υψωθεί».

2. Φαρισαίοι. Κίνημα λαϊκών με ηγέτες ικανούς ραβίνους. Η πίστη τους στηριζόταν στον Νόμο και στους Προφήτες. Σέβονταν τις παραδόσεις, αλλά ήταν ανοιχτοί και προοδευτικοί στα θρησκευτικά ζητήματα. Προσπαθούσαν να τηρούν με ακρίβεια όλες τις εντολές του Θεού και να ζουν με συνέπεια την πίστη τους στην καθημερινή ζωή. Κάποτε έφταναν σε θρησκευτικές

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 50 28/7/2020 2:14:12 μμ

υπερβολές. […] Είχαν μεγάλη εκτίμηση από τον λαό στις συναγωγές των επαρχιών. Όμως αυτοί περιφρονούσαν τον λαό.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Β΄ Γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 16.

Η πίστη στον Τριαδικό Θεό.

1. Το γεγονός της Πεντηκοστής είναι μία ακόμη φανέρωση του μυστηρίου του Θεού, που είναι τρισυπόστατος*. Ο Θεός είναι μία ουσία, αλλά τρία θεία Πρόσωπα. Τα τρία

---

* Τρεις υποστάσεις, δηλαδή τρία πρόσωπα (υπόσταση= πρόσωπο).

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 51 28/7/2020 2:14:12 μμ

Πρόσωπα είναι μεταξύ τους «ὁμο-ούσια», έχουν «ὁμοῦ» (από κοινού) τη μία θεία ουσία. Είναι ίσα, ομότιμα και ισότιμα. Κάθε θείο Πρόσωπο είναι ολόκληρος και τέλειος Θεός. Ο Υιός «γεννᾶται» αιώνια από τον Πατέρα. Το «Πνεύμα» «ἐκπορεύεται» από τον Πατέρα. Ο Πατέρας είναι η αιώνια «πηγή» των δύο άλλων Προσώπων. Γι' αυτό η Αγία Τριάδα είναι το μυστήριο των μυστηρίων. Μόνο στη θέωση προσεγγίζεται βιωματικά. Η αιώνια κοινωνία του Τριαδικού Θεού είναι το θεμέλιο της εκκλησιαστικής κοινωνίας, ως κοινωνίας αγίων. Όλοι οι άνθρωποι είμαστε «ομοούσιοι» μεταξύ μας (έχουμε την ίδια ουσία). Καλούμαστε όμως να γίνουμε και ισότιμοι και ίσοι, σε μια κοινωνία αληθινής αδελφοσύνης, χωρίς ταξικές δια-

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 52 28/7/2020 2:14:12 μμ

φορές. Όλες οι διαφορές στην ανθρώπινη κοινωνία είναι καρπός της αμαρτίας μας και προέρχονται από την έλλειψη της αγαπητικής σχέσης μεταξύ των ανθρώπων. Η Πεντηκοστή μάς καλεί σε ενότητα, που στηρίζεται στην «έν Χριστῷ» ισότητά μας. Μια τέτοια όμως κοινωνία απαιτεί πολύ αγώνα από τους πιστούς και προϋποθέτει τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.

Σχολικό Βιβλίο Θρησκευτικών
Α΄ Λυκείου, Διδ. Εν. 14.

2. Περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης

Το περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης είναι τα «δόγματα», δηλαδή οι υπέρ λόγον αλήθειες, που πηγάζουν από την Αγία Γραφή και την Ιερά Παράδοση. Οι αλήθειες αυτές

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 53 28/7/2020 2:14:12 μμ

περιέχονται συνοπτικά στο Σύμβολο της Πίστεως [...]. Αναφέρονται στον τριαδικό Θεό, στον Θεάνθρωπο Χριστό, στη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου με κύριο σκοπό τη σωτηρία του από τις συνέπειες του προπατορικού αμαρτήματος και στην έσχατη πραγματικότητα, την ανάσταση των νεκρών και τη μέλλουσα Βασιλεία του Θεού. Είναι ευνόητο ότι η χριστιανική πίστη προϋποθέτει την ανθρώπινη ελευθερία, στην οποία και απευθύνεται ο Χριστός: «Όποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας απαρνηθεί τον εαυτό του, ας σηκώσει το σταυρό του κι ας με ακολουθεί» (Μκ 8, 34).
Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Β΄ Λυκείου, ΔΕ 24, σ. 196-197.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 54 28/7/2020 2:14:12 μμ

3. Η πίστη στον Θεό ως πρόσωπο

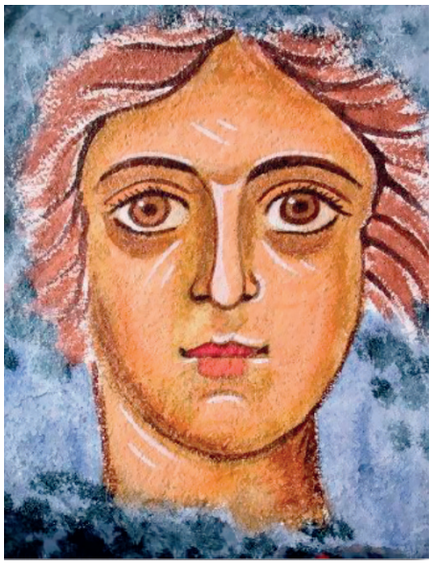

Στο «Σύμβολο της Πίστεως» δεν λέμε, «Πιστεύω ότι υπάρχει κάποιος Θεός»· λέμε, «Πιστεύω εις ένα Θεόν». Ανάμεσα στην πίστη ότι **και στην πίστη** εις **υπάρχει μια κρίσιμη διάκριση. Μου είναι δυνατό να πιστεύω ότι κάποιος ή κάτι υπάρχει κι όμως αυτή η πεποίθηση να μην έχει πρακτικό αποτέλεσμα στη ζωή μου. Μπορώ ν' ανοίξω τον τηλεφωνικό κατάλογο [...] και να διαβάσω εξονυχιστικά τα ονόματα που είναι**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 55 28/7/2020 2:14:12 μμ

καταχωρημένα στις σελίδες του· και καθώς διαβάζω, είμαι προετοιμασμένος να πιστέψω ότι μερικοί (ή ακόμη κι οι περισσότεροι) απ' αυτούς τους ανθρώπους πράγματι υπάρχουν. Αλλά δεν γνωρίζω κανέναν απ' αυτούς προσωπικά [...] κι έτσι η πεποίθησή μου ότι υπάρχουν δεν έχει για μένα καμιά σημασία. Αντίθετα, όταν λέω σ' ένα πολυαγαπημένο φίλο, «σε πιστεύω», κάνω κάτι πολύ περισσότερο από το να εκφράσω την πεποίθηση ότι αυτό το πρόσωπο υπάρχει.

«Σε πιστεύω» σημαίνει: στρέφομαι σε σένα, ακουμπώ πάνω σου, σ' εμπιστεύομαι απόλυτα και ελπίζω σε σένα. Και αυτό είναι που λέμε στο Θεό μέσα στο «Πιστεύω».

[...] Επομένως το Τριαδικό δόγμα, αντί να το παραμελούμε και να

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 56 28/7/2020 2:14:12 μμ

το αντιμετωπίζουμε σαν ένα θέμα δυσνόητης θεολογικής σκέψης που ενδιαφέρει μόνο τους ειδικούς, θα έπρεπε να το βάλουμε στη ζωή μας έτσι ώστε να έχει μιαν επίδραση επαναστατική. Φτιαγμένοι κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού, οι άνθρωποι καλούνται να αναπαράγουν στη γη το μυστήριο της αμοιβαίας αγάπης που η Τριάδα βιώνει στον ουρανό. Στη μεσαιωνική Ρωσία ο άγιος Σέργιος του Radonezh αφιέρωσε το νέο μοναστήρι που είχε ιδρύσει στην Αγία Τριάδα, ακριβώς επειδή ήθελε οι μοναχοί του να δείχνουν ο ένας στον άλλο, μέρα τη μέρα, την ίδια αγάπη που υπάρχει ανάμεσα στα τρία πρόσωπα. Και αυτή είναι η κλήση όχι μόνο των μοναχών αλλά του καθενός. Κάθε κοινωνική μονάδα –η οικογένεια, το σχολείο, το

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 57 28/7/2020 2:14:12 μμ

εργοστάσιο, η ενορία, η καθολική Εκκλησία– πρέπει να γίνει μια εικόνα της Τριάδος. Επειδή ξέρουμε ότι ο Θεός είναι τρεις σε ένα, ο καθένας μας είναι ταγμένος να ζει με θυσία μέσα στον άλλο και για τον άλλο· ο καθένας είναι ταγμένος αμετάκλητα σε μια ζωή πρακτικής υπηρεσίας, ενεργητικής συμπάθειας. Η πίστη μας στην Τριάδα μάς υποχρεώνει να παλεύουμε σε κάθε επίπεδο, από το αυστηρά προσωπικό ως το καλύτερα οργανωμένο, αντίθετα σ' όλες τις μορφές καταπίεσης, αδικίας και εκμετάλλευσης. Στη μάχη μας για κοινωνική δικαιοσύνη και «ανθρώπινα δικαιώματα» ενεργούμε ιδιαίτερα στο όνομα της Αγίας Τριάδος.

«Ο πιο τέλειος κανόνας του Χριστιανισμού, ο ακριβής ορισμός του,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 58 28/7/2020 2:14:12 μμ

η πιο ψηλή του κορφή, είναι αυτή: να ψάχνουμε ό,τι είναι για το καλό όλων», λέει ο άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος. «...Δεν μπορώ να πιστέψω ότι είναι δυνατό για έναν άνθρωπο να σωθεί αν δεν κοπιάσει για τη σωτηρία του διπλανού του». Αυτές είναι οι πρακτικές υποδείξεις του Τριαδικού δόγματος. Αυτό σημαίνει να ζεις την Τριάδα.

Ware, Κάλλιστος, επίσκοπος Διοκλείας (1984).
Ο Ορθόδοξος δρόμος.
Μτφρ. Μαρία Πάσχου. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 59 28/7/2020 2:14:12 μμ

Η χριστιανική πίστη δεν είναι καρπός της ανθρώπινης διάνοιας· είναι η αβίαστη και ελεύθερη στροφή της καρδιάς στο Θεό. Η πίστη, ακόμη, δεν είναι κατάργηση, αλλά είναι υπέρβαση της λογικής, αφού καλεί τον άνθρωπο να συνειδητοποιήσει τα όριά της. Στην ιστορία της Εκκλησίας, προσπάθησαν κάποιοι να κατανοήσουν το περιεχόμενο της πίστης μόνο με τη δύναμη της λογικής. Έτσι, απέρριπταν ό,τι δεν συμφωνούσε μ' αυτήν, κρατώντας ένα μόνο μέρος της θείας αποκάλυψης. Γι' αυτό ονομάστηκαν αιρετικοί (αἱροῦμαι = επιλέγω). Άλλοι ανάμιξαν την πίστη με αντιλήψεις ειδωλολατρικές ή ιουδαϊκές, νοθεύοντας την αλήθεια. Η πίστη των αιρετικών δεν είναι η πίστη της

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 60 28/7/2020 2:14:12 μμ

Εκκλησίας, αλλά ανθρώπινο κατασκεύασμα. Οι πρώτες αιρετικές τάσεις εμφανίστηκαν ήδη από την αποστολική εποχή. Οι απόστολοι συγκεντρώνονται στην Αποστολική Σύνοδο και όλοι μαζί διατυπώνουν την αλήθεια της Εκκλησίας. Το παράδειγμά τους θα ακολουθήσουν αργότερα οι Πατέρες της Εκκλησίας. Οι αιρέσεις αντιμετωπίζονται με τη σύγκληση Οικουμενικών (όλης της αυτοκρατορίας) Συνόδων (συν+οδός, κοινή πορεία). Οι Σύνοδοι είναι εφτά και πραγματοποιήθηκαν από το 325 έως το 787*.

Σχολικό Βιβλίο Θρησκευτικών
Α΄ Λυκείου Δ.Ε 17.

---

* Μεγάλοι Πατέρες και θεολόγοι της Ορθοδοξίας δέχονται ως 8η

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 61 28/7/2020 2:14:12 μμ

Το νόημα των αιρέσεων

Οι πνευματικές ζυμώσεις που αναπτύχθηκαν στο ευρύτερο πλαίσιο της χριστιανικής πίστης είχαν ως αποτέλεσμα τις διάφορες αιρέσεις, που ήταν κράμα θρησκευτικών αντιλήψεων από τον Ιουδαϊσμό ή τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Οι μεγαλύτερες αιρέσεις, είναι:

Συνέχεια υποσημείωσης

Οικουμενική τη Σύνοδο του 879 επί Μ. Φωτίου (καταδίκασε το «filioque» και την προσθήκη του στο Σύμβολο της Πίστης από τους Δυτικούς, τις δε ησυχαστικές Συνόδους του 14ου αι. (1341, 1347, 1351) ως 9η Οικουμενική Σύνοδο.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 62 28/7/2020 2:14:12 μμ

- **Ο Αρειανισμός**, προϊόν των θρησκευτικών δοξασιών του πρεσβυτέρου της Αλεξανδρείας Αρείου, ο οποίος διακήρυξε ότι ο Χριστός δεν είναι Θεός και «ομοούσιος» με τον Πατέρα Του αλλά **κτίσμα** του Θεού. Ο Αρειανισμός, όταν αρνείται τη θεότητα του Ιησού, απορρίπτει και το απολυτρωτικό Του έργο. Ο άνθρωπος, κατά συνέπεια, παραμένει δέσμιος της αμαρτίας και του θανάτου, αφού ο Χριστός δεν είναι Θεός και δεν μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο σε κοινωνία με το Θεό και επομένως, στη σωτηρία.
- **Ο Νεστοριανισμός**, η διδασκαλία του αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου, ο

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 63 28/7/2020 2:14:12 μμ

οποίος υπερτόνιζε την ανθρώπινη φύση του Χριστού. Η Παναγία, κατά το Νεστόριο, πρέπει να ονομάζεται Χριστοτόκος κι όχι Θεοτόκος, αφού γέννησε τον άνθρωπο Χριστό στον οποίο «ενοίκησε» (κατοίκησε) ο **Θεί-ος Λόγος**. Στο Νεστοριανισμό, η υποτίμηση της θεϊκής φύσης του Ιησού μειώνει το γεγονός της λύτρωσης που προσέφερε ο Χριστός. Αποκλείεται, όπως και στον Αρειανισμό, η ένωση Θεού και ανθρώπου, αφού ο Ιησούς είναι μόνο ένα ηθικό πρότυπο ανθρώπου και όχι Θεάνθρωπος.

- Ο **Μονοφυσιτισμός**. Ο αρχιμανδρίτης Ευτυχής, για να αντιμετωπίσει την αίρεση του Νεστορίου, οδηγήθηκε στο άλλο άκρο. Υποστήριξε ότι ο Ιησούς

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 64 28/7/2020 2:14:12 μμ

Χριστός δεν είχε δύο φύσεις, τη θεία και την ανθρώπινη, αλλά μόνο μία φύση, τη θεία, η οποία απορρόφησε την ανθρώπινη. Στο Μονοφυσιτισμό, επομένως, ο Θεός παρουσιάζεται φαινομενικά ως άνθρωπος. Αν, όμως, στο πρόσωπο του Ιησού δεν είναι ενωμένη η θεία και η ανθρώπινη φύση, τότε η σωτηρία εξαρτάται μόνο από το Θεό, αφού ο άνθρωπος δεν έχει καμιά συμμετοχή σ' αυτήν.

Σχολικό Βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ Γυμνασίου, Δ.Ε 14.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 65 28/7/2020 2:14:12 μμ

Σύζευξη χριστιανικής πίστης και αγάπης στον χώρο της κοινωνίας.

Με βάση τους λόγους και το παράδειγμα ζωής του αγίου Πορφυρίου αλλά και τα άλλα κείμενα που μελετήσαμε, ας προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε πώς η πίστη συνδέεται με την αγάπη. Αφού σκεφτούμε αρχικά ο καθένας/καθεμία μόνος/η στη συνέχεια ας συζητήσουμε κι ας μοιραστούμε τις σκέψεις μας με τους άλλους/ες συμμαθητές/τριές μας.

1. Πίστη και αγάπη

– Γέροντα, τι σχέση υπάρχει ανάμεσα στην πίστη και την αγάπη;

– Πρώτα είναι η πίστη και μετά έρχεται η αγάπη. Πρέπει να πιστεύει

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 66 28/7/2020 2:14:12 μμ

κανείς, για να αγαπάει. Δεν μπορεί να αγαπήσει κάτι που δεν το πιστεύει. Γι' αυτό, για να αγαπήσουμε τον Θεό, πρέπει να πιστέψουμε στον Θεό. Ανάλογη με την πίστη που έχει κανείς είναι και η ελπίδα και η αγάπη και η θυσία για τον Θεό και τον πλησίον. Η θερμή πίστη στον Θεό γεννάει την θερμή αγάπη προς τον Θεό και προς την εικόνα του Θεού, τον συνάνθρωπό μας. Και από την υπερχείλιση της αγάπης μας –που δεν χωράει στην καρδιά και χύνεται έξω– ποτίζονται και τα καημένα τα ζώα. Πιστεύουμε πολύ, αγαπάμε πολύ.

Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου
Λόγοι Β'. Πνευματική αφύπνιση.
Σουρωτή Θεσσαλονίκης:

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 67 28/7/2020 2:14:12 μμ

Ι. Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», σ. 273.

2. Αποφθέγματα Γερόντισσας Γαβριηλίας (1897-1992)

α. Αν κάποιος δεν σου αρέσει, σκέψου ότι στο πρόσωπό του βλέπεις τον Χριστό. Τότε, δεν θα τολμήσεις ούτε να σκεφτείς να πεις λόγο κατάκρισης.

β. Ο Θεός όπως αγαπάει εσένα, έτσι αγαπά και τους εχθρούς σου.

γ. Ο Κύριος είπε: όποιος θέλει κάτι, πιστεύοντας θα το λάβει. Φθάνει να είναι σύμφωνο το αίτημα με τις Εντολές του Θεού, δηλαδή με την Αγάπη.

δ. Αγαπώ με όλη μου την ψυχή κάποιον, θα πει προσεύχομαι γι' αυτόν. Όποιος έχει την εμπειρία

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 68 28/7/2020 2:14:12 μμ

αυτή είναι στον Παράδεισο.

ε. Δύο πράγματα έχουν πολλή σημασία… Αγαπάτε αλλήλους και Μη φοβού, μόνον πίστευε.

Γερόντισσα Γαβριηλία (1998). Η ασκητική της αγάπης. Αθήνα: Επτάλοφος, σ. 356-372.

Από τους Λόγους του αγίου Πορφύριου Καυσοκαλυβίτη

«Όταν αγαπάμε χωρίς να επιδιώκομε να μας αγαπάνε, θα μαζεύονται όλοι κοντά μας σαν τις μέλισσες. Αυτό ισχύει για όλους μας.

Αν ο αδελφός σου σ' ενοχλεί, σε κουράζει, να σκέπτεσαι: «Τώρα με πονάει το μάτι μου, το χέρι μου, το πόδι μου· πρέπει να το περιθάλψω μ' όλη μου την αγάπη». Να μη σκεπτόμαστε, όμως, ούτε ότι θα αμειφθούμε για τα δήθεν καλά ούτε ότι

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 69 28/7/2020 2:14:12 μμ

θα τιμωρηθούμε για τα κακά που διαπράξαμε. Έρχεσαι εις επίγνωσιν αληθείας, όταν αγαπάς με την αγάπη του Χριστού. Τότε δεν ζητάς να σ' αγαπάνε· αυτό είναι κακό. Εσύ αγαπάς, εσύ δίνεις την αγάπη σου· αυτό είναι το σωστό. Από μας εξαρτάται να σωθούμε. Ο Θεός το θέλει. Όπως λέει η Αγία Γραφή: «πάντας θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν».

Όταν κάποιος μάς αδικήσει μ' οποιονδήποτε τρόπο, με συκοφαντίες, με προσβολές, να σκεπτόμαστε ότι είναι αδελφός μας που τον κατέλαβε ο αντίθετος. Έπεσε θύμα του αντιθέτου. Γι' αυτό πρέπει να τον συμπονέσομε και να παρακαλέσομε τον Θεό να ελεήσει κι εμάς κι αυτόν· κι ο Θεός θα βοηθήσει και τους δύο. Αν, όμως οργισθούμε

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 70 28/7/2020 2:14:12 μμ

εναντίον του τότε ο αντίθετος από ’κείνον θα πηδήσει σ’ εμάς και θα μας παίζει και τους δύο. Όποιος κατακρίνει τους άλλους, δεν αγαπάει τον Χριστό. Ο εγωισμός φταίει. Από ’κει ξεκινάει η κατάκριση.

[...] Να έχομε αγάπη, πραότητα, ειρήνη. Έτσι βοηθάμε τον συνάνθρωπό μας, όταν κυριεύεται από το κακό. Μυστικά ακτινοβολεί το παράδειγμα, όχι μόνον όταν ο άλλος είναι παρών αλλά κι όταν δεν είναι. Ν’ αγωνιζόμαστε να στέλνομε την αγαθή μας διάθεση. Ακόμη και λόγια όταν λέμε για τη ζωή του άλλου που δεν την εγκρίνομε, αυτός το καταλαβαίνει και τον απωθούμε. Ενώ αν είμαστε ελεήμονες και τον συγχωρούμε, τον επηρεάζομε –όπως τον επηρεάζει και το κακό– κι ας μη μας βλέπει».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 71 28/7/2020 2:14:12 μμ

Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης (2003).
Βίος και λόγοι. **Χανιά:**
Ι.Μ. Χρυσοπηγής

Σημειώνουμε...

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 72 28/7/2020 2:14:13 μμ

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 73 28/7/2020 2:14:13 μμ

1.3. Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Προσωπικές εμπειρίες επικοινωνίας με όσους αγαπάμε, έχουμε ανάγκη.

Ας προσπαθήσουμε ο καθένας/η καθεμία να συμπληρώσουμε τη φράση: «Όταν θέλω να μοιραστώ κάτι προσωπικό με έναν άνθρωπο που αγαπώ/επιθυμώ/έχω ανάγκη, φοβάμαι/διακινδυνεύω (ότι)» και κατόπιν να ανακοινώσουμε τις ιδέες μας στην τάξη.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 74 28/7/2020 2:14:13 μμ

Η προσευχή ως σχέση και επικοινωνία με τον Θεό στην Ορθόδοξη πίστη.

Ας επιλέξουμε κι ας διαβάσουμε κάποια από τα κείμενα που ακολουθούν, με τη βοήθεια των οποίων θα απαντήσουμε στο ερώτημα «ποιος είναι ο ρόλος και η σημασία της προσευχής στην επικοινωνία και τη σχέση με τον Θεό στην Ορθόδοξη πίστη;».

1. Ιωάννης Χρυσόστομος: «Ο τόπος και ο τρόπος της προσευχής»

«Όταν ειπώ σε κάποιον: παρακάλεσε τον Θεό, ζήτησέ Του ό,τι θέλεις, ικέτευσέ Τον, απαντά: παρακάλεσα μία φορά, δύο φορές, τρεις, δέκα, είκοσι φορές κι ακόμη δεν

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 75 28/7/2020 2:14:13 μμ

έλαβα τίποτε. Να μη σταματήσεις την προσευχή, αδερφέ μου, ώσπου να λάβεις· δηλαδή η παράκληση στον Θεό για βοήθεια τελειώνει, όταν σου δοθεί εκείνο που ζητάς. Την προσευχή λοιπόν να τη σταματήσεις, όταν ικανοποιηθεί το αίτημά σου· ή καλύτερα ούτε τότε, αλλά να εξακολουθείς και πάλι να προσεύχεσαι. Και αν δε λάβεις, να ζητάς για να λάβεις· όταν όμως λάβεις, να ευχαριστήσεις επειδή έλαβες. Μπαίνουν πολλοί στο ναό, σχεδιάζουν και λένε αναρίθμητους στίχους προσευχής, και βγαίνουν χωρίς να ξέρουν τι είπαν· τα χείλη κινούνται, αλλ' η ακοή της ψυχής δεν ακούει. Συ ο ίδιος δεν ακούς την προσευχή σου, και θέλεις να την εισακούσει ο Θεός; Γονάτισα, λες· η σκέψη σου όμως πετούσε έξω· το σώμα σου

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 76 28/7/2020 2:14:13 μμ

ήταν μέσα στην Εκκλησία, αλλά ο νους σου έξω – το στόμα έλεγε την προσευχή, αλλά η σκέψη λογάριαζε τόκους, συμβόλαια, συναλλαγές, χωράφια, κτήματα, συναναστροφές φίλων. [...] Και αν είσαι μέσα σε λουτρό, να προσεύχεσαι, και αν είσαι στο δρόμο, και αν είσαι στο κρεβάτι· όπου και αν είσαι, να προσεύχεσαι. Είσαι ναός του Θεού, να μη ζητάς τόπο· η εσωτερική διάθεση και η σκέψη χρειάζεται μόνο».

Περικοπή από τον λόγο του αγίου Ι. Χρυσοστόμου «Εἰς τήν ἐπίλυσιν τῆς Χαναναίας» (Ε.Π. 52, 58).

Στο Θεοδώρου, Ευ. (1982[14]). Ανθολόγιο Πατερικών Κειμένων. **Αθήνα: ΟΕΔΒ, σ. 134-137.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 77 28/7/2020 2:14:13 μμ

2. Αντώνιος του Σουρόζ, Θέλει τόλμη η προσευχή

Η συνάντηση με τον Θεό, η συνάντηση με τον άνθρωπο, είναι δυνατά, όταν αγαπάει κανείς πολύ και τους δύο, έτσι που ο προσευχόμενος να μπορεί να ξεχνά τον εαυτό του, ν' αποσπάται από τον εαυτό του και να στρέφεται ολοκληρωτικά και προς τους δύο, για χάρη τους. Αυτός είναι ο βασικός όρος των «πρεσβειών» στην προσευχή.

[...] Πρέπει να παραδεχτούμε πως ο Θεός μπορεί και να είναι απών. Αυτή η απουσία φυσικά είναι υποκειμενική, αφού ο Θεός είναι πάντα παρών για τον καθένα μας. Μπορεί εντούτοις να μείνει αόρατος και δυσνόητος, να μας διαφεύγει. [...] Όταν ο Θεός δε μας προσφέρεται,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 78 28/7/2020 2:14:13 μμ

όταν δεν είμαστε σε θέση να νιώσουμε την παρουσία Του, τότε πρέπει να βρούμε τη δύναμη να περιμένουμε με δέος και σεβασμό.

Υπάρχει όμως κι άλλο ένα στοιχείο σ' αυτή την υποκειμενική απουσία του Θεού. Μια σχέση τότε μόνο μπορεί να είναι αληθινή, όταν συντελείται σε κλίμα αμοιβαίας ελευθερίας.

Συχνά νιώθουμε πως δεν έχουμε παρά ν' αρχίσουμε να προσευχόμαστε, για να υποχρεώσουμε τον Θεό να μας φανερωθεί· να Τον αναγκάσουμε να μας ακούσει, να μας επιτρέψει να νιώσουμε την παρουσία Του, να μας βεβαιώσει ότι μας ακούει. Αν ήταν έτσι, η σχέση δεν θα ήταν ελεύθερη, θα ήταν μηχανική, δε θα 'χε χαρά και αυθορμητισμό. Θα προϋπέθετε επιπλέον ότι

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 79 28/7/2020 2:14:13 μμ

βρισκόμαστε πάντοτε στην κατάλληλη φόρμα να δούμε τον Θεό.

[...] Μήπως η απουσία του Θεού από τη ζωή μας και από τις προσευχές μας δεν οφείλεται συχνά στο γεγονός ότι εμφανιζόμαστε σαν άγνωστοι σ' Αυτόν έτσι, που αν κάποτε βρισκόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο μαζί Του δε θα Τον προσέχαμε ή δε θα Τον αναγνωρίζαμε; Κάτι τέτοιο δε συνέβαινε κι όταν ο Χριστός περπατούσε στους δρόμους της Ιουδαίας και της Γαλιλαίας; Πόσοι από τους σύγχρονούς Του δεν Τον συνάντησαν, δεν πέρασαν από δίπλα Του χωρίς να Τον γνωρίσουν ή ακόμα να υποπτευθούν ότι είχε κάτι ξεχωριστό επάνω Του; Κάπως έτσι δεν Τον είδαν τα πλήθη στο δρόμο προς τον Γολγοθά; Σαν έναν εγκληματία, σαν

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 80 28/7/2020 2:14:13 μμ

κάποιο που είχε ταράξει τη δημόσια τάξη και τίποτε άλλο; Κάπως έτσι δε σκεπτόμαστε τον Θεό, ακόμα κι αν είμαστε σε θέση να νιώσουμε κάπως την παρουσία Του; Και μήπως δεν Τον αποφεύγουμε γιατί καταλαβαίνουμε πως θα ταράξει και τις δικές μας ζωές, θα κλονίσει τις αξίες μας;

Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν μπορούμε να περιμένουμε να Τον συναντήσουμε στην προσευχή μας [...]. Πρέπει να μάθουμε να κατανοούμε αυτή Του την απουσία και να κρίνουμε τους εαυτούς μας, μια και δε μας κρίνει ο Θεός.

[...] Μια συνάντηση με τον Θεό είναι μία πράξη ελευθερίας στην οποία ο Θεός έχει τον έλεγχο. Και μόνο όταν είμαστε ταπεινοί, και συγχρόνως αρχίζουμε να αγαπούμε

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 81 28/7/2020 2:14:13 μμ

τον Θεό, είναι που μπορούμε να υπομένουμε, ή ακόμη και να επωφελούμαστε από την απουσία Του.

[...] Ένας Πατέρας της Εκκλησίας μάς λέει ότι η προσευχή είναι σαν το βέλος. Είναι φτιαγμένο για να πετάξει, να πετύχει το στόχο του, να διασχίσει εμπόδια, αλλά πετάει μόνο αν εκτοξευτεί από ένα γερό τόξο που το χειρίζεται ένα στιβαρό χέρι. Και ευστοχεί μόνο όταν ο τοξότης σημαδεύει σωστά και σταθερά. Αυτό που λείπει από την προσευχή μας είναι συχνά αυτή η δύναμη της θέλησης, η αίσθηση της σοβαρότητας της καταστάσεώς μας.

Αντώνιος του Σουρόζ [Bloom, A.] (1996). Θέλει τόλμη η προσευχή. **Μτφρ. Δ. Κόκκινος. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 27, 37-38, 39, 41, 43, 46.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 82 28/7/2020 2:14:13 μμ

Κομποσχοίνι

Κομποσκοίνι ή Κομβοσχοίνι ονομάζεται ένα σχοινί από, συνήθως, μαύρο μάλλινο ή μεταξένιο νήμα πλεγμένο σε κόμπους. Πρόκειται για ένα βοήθημα προσευχής για μοναχούς, κληρικούς αλλά και λαϊκούς της Ορθόδοξης Χριστιανικής θρησκείας. [...] Παρόμοια βοηθήματα προσευχής για μοναχούς ή και λαϊκούς υπάρχουν και σε άλλες θρησκείες και παραδόσεις, γνωστά με άλλα ονόματα [...]. Στην προσευχή με κομποσκοίνι, που βοηθά πολύ στη συγκέντρωση του νου, ακολουθείται συγκεκριμένη τεχνική μέθοδος. Σε κάθε κόμπο που περνά ανάμεσα στα δάχτυλά του ο προσευχόμενος, λέει αλληλοδιαδόχως τις ευχές: «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αμαρτωλόν»,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 83 28/7/2020 2:14:13 μμ

«Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς», «Άγιοι του Θεού, πρεσβεύσατε υπέρ υμών». Είναι δυνατόν να λέγεται και μόνη η ευχή Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αμαρτωλόν.

Λήμμα «κομποσχοίνι», Wikipedia

Κομποσχοίνι

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 84 28/7/2020 2:14:13 μμ

Τρόποι και είδη προσευχής (ευχαριστία, αίτηση, μετάνοια, δοξολογία / κοινή-ατομική, τυπική-αυθόρμητη, αδιάλειπτη προσευχή).

Με βάση το παρακάτω κείμενο αλλά και τα κείμενα που έχουμε ήδη επεξεργαστεί και με κεντρική λέξη την «προσευχή» ας προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί έναν «χάρτη εννοιών» για τους τρόπους και τα είδη της προσευχής, που γνωρίζουμε στην Ορθόδοξη παράδοση ή που έχουμε επισημάνει στα κείμενα. Στο τέλος, μπορούμε να αναρτήσουμε τους χάρτες στην αίθουσα και, αν υπάρχουν ελλείψεις, να τους συμπληρώσουμε.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 85 28/7/2020 2:14:13 μμ

Ο Χριστός προσεύχεται

α΄

Μκ 1, 35 Το πρωί, πολύ πριν ακόμα φέξει, ο Ιησούς βγήκε έξω και πήγε σε ένα ερημικό μέρος, και εκεί προσευχόταν.

Λκ 5, 15 Η φήμη του απλωνόταν όλο και περισσότερο, και πλήθος ανθρώπων πήγαιναν κοντά του να τον ακούσουν και να τους θεραπεύσει από τις αρρώστιες τους. Εκείνος όμως αποσυρόταν σε ερημικά μέρη
16 και προσευχόταν.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 86 28/7/2020 2:14:13 μμ

Λκ 6,

12 Εκείνες τις ημέρες ανέβηκε ο Ιησούς στο βουνό για να προσευχηθεί. Όλη τη νύχτα προσευχόταν[2] στον Θεό.

Μτ 26,

36 ... ο Ιησούς (στη Γεθσημανή)... λέει στους μαθητές: «... θα πάω λίγο παραπέρα να προσευχηθώ».

39 Κι αφού απομακρύνθηκε λίγο, έπεσε με το πρόσωπο στη γη και προσευχόταν με τούτα τα λόγια: «Πατέρα μου, αν είναι δυνατόν, ας μην πιω αυτό το ποτήρι· όμως ας μη γίνει το δικό μου θέλημα αλλά το δικό σου».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 87 28/7/2020 2:14:13 μμ

Λκ 22,

44 Η αγωνία τον κυρίεψε και προσευχόταν πιο πολλή ώρα. Ο ιδρώτας του γινόταν σαν σταγόνες αίματος και έπεφτε στη γη.

β΄

Μτ 7,

7 «Ζητάτε και θα σας δοθεί, ψάχνετε και θα βρείτε, χτυπάτε την πόρτα και θα σας ανοιχτεί.

8 Γιατί όποιος ζητάει λαβαίνει και όποιος ψάχνει βρίσκει και όποιος χτυπά τού ανοίγεται...

9 Ποιος από σας, αν του ζητήσει το παιδί του ψωμί, θα του δώσει λιθάρι;

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 88 28/7/2020 2:14:13 μμ

10 Ή, αν του ζητήσει ψάρι, θα του δώσει φίδι;

11 Αφού λοιπόν εσείς... ξέρετε να δίνετε στα παιδιά σας καλά πράγματα, πολύ περισσότερο ο ουράνιος Πατέρας σας θα δώσει αγαθά σε όσους του τα ζητούν».

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Β΄ Γυμνασίου, ΔΕ 19, σ. 80.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 89 28/7/2020 2:14:13 μμ

Η προσευχή ως μεταμορφωτική δύναμη στην Ορθόδοξη παράδοση.

Ας διαβάσουμε το παρακάτω απόσπασμα από το λογοτεχνικό έργο του Λ. Τολστόι, «Οι τρεις ερημίτες». Στη συνέχεια ένας/μία μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναλάβει να υποδυθεί τον ρόλο του επισκόπου και να δεχτεί ερωτήσεις από τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριες σχετικά με τις σκέψεις και τα συναισθήματά του/της.

Λ. Τολστόι, Οι τρεις ερημίτες (1886).

Ένας επίσκοπος ταξίδευε με καράβι [...]· στο ίδιο πλοίο επέβαιναν κι ένα πλήθος προσκυνητές [...]. Ανέβηκε και ο επίσκοπος στο

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 90 28/7/2020 2:14:13 μμ

κατάστρωμα και, καθώς περπατούσε πάνω κάτω, είδε μερικά άτομα που έστεκαν κοντά στην πλώρη και άκουγαν έναν ψαρά που έδειχνε τη θάλασσα και κάτι τους έλεγε. [...]

«Μην ενοχλείστε από την παρουσία μου», είπε ο επίσκοπος. «Ήρθα ν' ακούσω τι έλεγε τούτος ο καλός άνθρωπος».

«Ο ψαράς μάς έλεγε για τους ερημίτες», αποκρίθηκε κάποιος [...]

«Ποιους ερημίτες;», ρώτησε ο επίσκοπος [...]. «Πες μου γι' αυτούς. Θα 'θελα να μάθω. Τι έδειχνες;».

«Έδειχνα ένα μικρό νησί που μπορείτε να το δείτε τώρα εκεί πέρα», απάντησε ο άνδρας [...]. «Αυτό είναι το νησί όπου ζουν οι ερημίτες, με σκοπό τη λύτρωση των ψυχών τους».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 91 28/7/2020 2:14:13 μμ

[...] «Θα επιθυμούσα να τους δω», είπε ο επίσκοπος, «και θα σε πληρώσω για τον κόπο σου και για την καθυστέρηση. Δώσε μου μια βάρκα, σε παρακαλώ».

[...] Όταν έφτασαν σε μικρή απόσταση από το νησί, είδαν τρεις γέροντες, έναν ψηλό με ένα κομμάτι ψαθιού ζωσμένο στη μέση του, έναν κοντότερο μ' ένα κουρελιασμένο αγροτικό χιτώνιο κι έναν πολύ γηραλέο, καμπουριασμένο από τα χρόνια, που φορούσε ένα παλιό ράσο – και οι τρεις να στέκονται πιασμένοι χέρι χέρι.

Οι άνδρες [...] σταμάτησαν τη βάρκα χρησιμοποιώντας τον γάντζο, ενώ ο επίσκοπος κατέβαινε στη στεριά.

Οι γέροντες υποκλίθηκαν μπροστά του, κι εκείνος τούς έδωσε την

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 92 28/7/2020 2:14:13 μμ

ευλογία του, κάτι που τους έκανε να υποκλιθούν βαθύτερα. Κατόπιν ο επίσκοπος άρχισε να τους μιλά.

«Άκουσα», είπε, «ότι εσείς, οι θεοσεβείς άνθρωποι, ζείτε εδώ για να σώσετε τις ψυχές σας και προσεύχεστε στον Κύριο ημών Ιησού Χριστό για τον πλησίον σας. Εγώ, ένας ανάξιος υπηρέτης του Χριστού, κλήθηκα, ελέω Θεού, να φυλάξω και να διδάξω το ποίμνιό Του. Θέλησα να δω κι εσάς επίσης, τους δούλους του Θεού, και να κάνω ό,τι μπορώ για να σας μεταφέρω το λόγο Του».

Οι τρεις γέροντες αλληλοκοιτάχτηκαν χαμογελώντας, αλλά παρέμειναν σιωπηλοί.

«Πείτε μου», είπε ο επίσκοπος, «τι κάνετε για να σώσετε τις ψυχές σας και πώς υπηρετείτε τον Θεό σ' αυτό το νησί;»

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 93 28/7/2020 2:14:13 μμ

Ο δεύτερος ερημίτης αναστέναξε και κοίταξε τον γηραιότερο, τον πιο μεγάλο απ' όλους. Ο τελευταίος χαμογέλασε και είπε:

«Δεν ξέρουμε πώς να υπηρετήσουμε τον Κύριο. Εμείς απλώς υπηρετούμε και υποστηρίζουμε ο ένας τον άλλον, δούλε του Θεού».

«Ναι, αλλά πώς προσεύχεστε στον Θεό;», ρώτησε ο επίσκοπος.

«Προσευχόμαστε ως εξής», απεκρίθηκε ο ερημίτης. «Τριάς εσύ, Τριάς εμείς, ελέησον ημάς». [...] Ο επίσκοπος χαμογέλασε.

«Φαίνεται πως κάτι ακούσατε για την Αγία Τριάδα», είπε. «Αλλά δεν προσεύχεστε σωστά. [...] Ακούστε και επαναλάβετε μετά από μένα: "Πάτερ ημών"».

Και ο πρώτος γέροντας είπε μετά απ' αυτόν, «Πάτερ ημών», είπε

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 94 28/7/2020 2:14:13 μμ

και ο δεύτερος «Πάτερ ημών» και συμπλήρωσε και ο τρίτος «Πάτερ ημών».

«Ο εν τοις ουρανοίς», συνέχισε ο επίσκοπος.

Ο πρώτος ερημίτης είπε, «Ο εν τοις ουρανοίς», αλλά ο δεύτερος πρόφερε αδέξια τις λέξεις και ο τρίτος δεν μπόρεσε να τις πει σωστά. [...]

Ο επίσκοπος δεν έφυγε παρά αφού τους έμαθε όλη την Κυριακή Προσευχή, ώστε να μην την επαναλαμβάνουν μόνο μετά απ' αυτόν, αλλά να τη λένε μόνοι τους. [...]

[...] Μόλις ο επίσκοπος έφτασε στο καράβι και επιβιβάστηκε, βίραραν την άγκυρα και ξεδίπλωσαν τα πανιά. [...] Ο επίσκοπος δεν ήθελε να κοιμηθεί αλλά καθόταν μόνος στην πρύμνη. [...] Ευχαρίστησε τον

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 95 28/7/2020 2:14:13 μμ

Θεό που τον έστειλε να διδάξει και να βοηθήσει τους τρεις θεοσεβούμενους. [...] Ξαφνικά είδε κάτι λευκό και λαμπερό πάνω στο φωτεινό μονοπάτι που χάραζε το φεγγάρι στη θάλασσα. [...] Σηκώθηκε και είπε στον τιμονιέρη:

«Κοίταξε εκεί, τι να ’ναι τούτο, φίλε μου; Τι να ’ναι τούτο;», επανέλαβε ο επίσκοπος, αν και τώρα έβλεπε καθαρά τι ήταν — οι τρεις ερημίτες που έτρεχαν πάνω στο νερό κι άστραφταν πάλλευκοι, τα γκρίζα γένια τους έλαμπαν και πλησίαζαν το καράβι θαρρείς κι αυτό δεν κινούνταν καθόλου. Ο τιμονιέρης κοίταξε και παράτησε τρομαγμένος το τιμόνι.

«Ω, Κύριε των Δυνάμεων! Οι ερημίτες τρέχουν ξοπίσω μας πάνω στο νερό θαρρείς και πατάνε σε στεριά!»

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 96 28/7/2020 2:14:13 μμ

Οι επιβάτες που τον άκουσαν πετάχτηκαν πάνω και στριμώχτηκαν στην πρύμνη. Είδαν τους ερημίτες να καταφτάνουν, πιασμένους χέρι χέρι, και τους δύο ακρινούς να κάνουν νόημα στο πλοίο να σταματήσει. Και οι τρεις γλιστρούσαν πάνω στο νερό χωρίς να κουνάνε τα πόδια τους. Προτού μπορέσει το καράβι να σταματήσει, οι ερημίτες το είχαν φτάσει και, σηκώνοντας τα κεφάλια τους, άρχισαν και οι τρεις να μιλούν με μια φωνή:

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 97 28/7/2020 2:14:13 μμ

«Ξεχάσαμε αυτά που μας έμαθες, δούλε του Θεού. Όσο τα επαναλαμβάναμε τα θυμόμασταν, αλλά, μόλις σταματήσαμε να τα λέμε για λίγο, μας ξέφυγε μια λέξη και τώρα τις χάσαμε όλες. Δεν μπορούμε να θυμηθούμε τίποτα. Δίδαξέ μας ξανά».

Ο επίσκοπος έκανε το σταυρό του και σκύβοντας πάνω από την κουπαστή είπε:

«Η δική σας προσευχή είναι που θα φτάσει στον Κύριο, άγιοι άνθρωποι. Εγώ δεν είμαι σε θέση να σας μάθω προσευχές. Προσευχηθείτε εσείς για μας τους αμαρτωλούς».

Και ο επίσκοπος υποκλίθηκε βαθιά μπροστά τους τρεις γέροντες· κι εκείνοι γύρισαν και επέστρεψαν πίσω, πάνω από τη θάλασσα. Κι ένα φως έλαμπε, μέχρι το χάραμα, στο σημείο όπου είχαν χαθεί.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 98 28/7/2020 2:14:13 μμ

Τολστόι, Λ. (2006). Οι τρεις ερημίτες. **Μτφρ. Γ. Κονδύλης. Εικονογρ. Ν. Αφεντουλίδου, Αθήνα: Μαΐστρος. Έσσεξ: Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, σ. 156-157.**

Σημειώνουμε...

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 99 28/7/2020 2:14:13 μμ

1.4. Η ΑΓΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ο ιδανικός άνθρωπος, ο ήρωας, ο άγιος.

Ας προσπαθήσουμε να γράψουμε όλοι μας από μία αγγελία σε εφημερίδα με τίτλο «Άνθρωπον ζητώ» περιγράφοντας τα στοιχεία του χαρακτήρα που θα θέλαμε να έχει. Στη συνέχεια ας μοιραστούμε το κείμενό μας με τους/τις συμμαθητές/τριές μας και ας συζητήσουμε τις απόψεις μας.

Χαρακτηριστικά και ποικίλες μορφές αγιότητας.

Με βάση τα κείμενα που ακολουθούν επιλέξτε και μελετήστε τον βίο ενός

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 100 28/7/2020 2:14:13 μμ

αγίου/μιας αγίας, μάρτυρα, οσίου/οσίας, ποιμένα, διακόνισσας κ.λπ.. Στη συνέχεια ας προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στις παρακάτω ερωτήσεις: Ποιο είναι το βασικό στοιχείο της ζωής του/της αγίου/αγίας; Τι σε παραξενεύει περισσότερο; Τι θαυμάζεις περισσότερο; Στο τέλος θα παρουσιάσουμε στην ολομέλεια της τάξης.

1. Άγιος Διονύσιος Αιγίνης (ο Ζακυνθινός)

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 101 28/7/2020 2:14:13 μμ

Ο Άγιος Διονύσιος καταγόταν από τη Ζάκυνθο, από την επίσημη και ηρωική οικογένεια των Σιγούρων. Έλαβε ιδιαίτερη μόρφωση. Ο ζήλος του για τη βασιλεία του Θεού τον οδήγησε στη μονή Στροφάδων, όπου ως μοναχός έλαβε το όνομα Δανιήλ. Εκεί έζησε με πολλή ασκητικότητα, παρότι ήταν νέος στην ηλικία. Η φήμη του εξαπλώθηκε στο νησί. Ο επίσκοπος Αθηνών Νικάνορας, εκτιμώντας την προσωπικότητα του Αγίου, τον χειροτόνησε επίσκοπο Αιγίνης ονομάζοντάς τον Διονύσιο. Ο Άγιος εκτελούσε τα ποιμαντικά του καθήκοντα ακούραστα. Αναδείχθηκε δάσκαλος, πατέρας και παιδαγωγός των παιδιών. Σε κάθε πρόβλημα, δυσκολία, φτώχεια αλλά και χαρά ο Άγιος ήταν παρών. Κήρυττε τις μεγάλες αλήθειες του

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 102 28/7/2020 2:14:13 μμ

Χριστιανισμού με απλά λόγια, ώστε να είναι κατανοητές από όλους. Του είχε δοθεί από τον Θεό και το διορατικό χάρισμα. Εξαιτίας όλων αυτών η φήμη του εξαπλώθηκε σε όλες τις γύρω περιοχές. Το 1579 ο Άγιος παραιτήθηκε από τη θέση του, καθώς ποτέ δεν επιθύμησε τη φήμη και τη δόξα. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο και αποσύρθηκε στο μοναστήρι της Αναφωνήτριας. Από εκεί βοηθούσε τα άπορα παιδιά να μάθουν γράμματα και ανέπτυξε αξιόλογο φιλανθρωπικό έργο. Η χριστιανική αγάπη και η συγχωρητικότητά του ήταν μεγάλη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι προστάτεψε τον φονιά του αδερφού του από αυτούς που τον καταζητούσαν. Το περιστατικό συνέβη, όταν εξαιτίας

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 103 28/7/2020 2:14:13 μμ

μιας παλιάς διαμάχης μεταξύ της οικογένειάς του και της οικογένειας του φονιά, ο τελευταίος σκότωσε τον αδερφό του Αγίου και κυνηγημένος ζήτησε καταφύγιο σε έρημους τόπους. Κατέληξε στο μοναστήρι της Αναφωνήτριας και ζήτησε άσυλο από τον Ηγούμενο, δηλαδή τον Άγιο Διονύσιο, χωρίς να γνωρίζει ποιος είναι. Ο Άγιος τον ρώτησε γιατί είναι φοβισμένος και τι του συνέβη και εκείνος ομολόγησε ότι καταδιώκεται από τους συγγενείς του Σιγούρου, τον οποίο σκότωσε. Ο Άγιος σαν άνθρωπος και αδερφός λυπήθηκε πολύ. Παρότι η καρδιά του πληγώθηκε, του πρόσφερε φαγητό, νερό και τον συμβούλεψε να μετανοήσει, χωρίς να του αποκαλύψει ποιος είναι. Τον οδήγησε σε ασφαλές μέρος, του έδωσε τα απα-

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 104 28/7/2020 2:14:13 μμ

ραίτητα εφόδια –χρήματα και τρόφιμα– τον έβαλε σε ένα πλοίο και τον φυγάδευσε στην Πελοπόννησο.

Η ζωή του συνεχίστηκε έτσι μέχρι το τέλος. Τα θαύματα που επιτέλεσε ο Άγιος εν ζωή, αλλά και μετά θάνατον είναι πολλά. Το σκήνωμά του διατηρήθηκε αναλλοίωτο και οι Ζακυνθινοί τον ανακήρυξαν πολιούχο και προστάτη του νησιού τους.

Η μνήμη του γιορτάζεται στις 17 Δεκεμβρίου.

Βασιλόπουλος, Χ., Αρχιμανδρίτης. Ὁ Ἅγιος Διονύσιος Αἰγίνης ὁ ἐν Ζακύνθῳ **(απόδοση).**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 105 28/7/2020 2:14:13 μμ

2. Οσία Σοφία της Κλεισούρας (6 Μαΐου)

Η Οσία Σοφία Χοτοκουρίδου γεννήθηκε το 1883 μ.Χ. στην Τραπεζούντα του Πόντου. Παντρεύτηκε και απέκτησε ένα παιδί. Σε ηλικία δύο ετών το παιδί της βρήκε τραγικό θάνατο. Δύο χρόνια αργότερα έχασε και τον άντρα της, τον οποίο πήραν οι Τούρκοι στα τάγματα εργασίας, όπου και μάλλον απεβίωσε.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 106 28/7/2020 2:14:13 μμ

Η νεαρή χήρα κατέφυγε στα βουνά, όπου ζούσε ασκητικά, με μεγάλη νηστεία. Εκεί της εμφανίστηκε ο Άγιος Γεώργιος και την προειδοποίησε για επικείμενη επιδρομή των Τσετών. Η Σοφία ενημέρωσε τους συγχωριανούς της, που κρύφτηκαν και απέφυγαν τον κίνδυνο.

Στην ανταλλαγή των πληθυσμών το καράβι που μετέφερε τους συγχωριανούς της Σοφίας στην Ελλάδα κινδύνεψε να καταποντιστεί. Αυτή έβλεπε τα κύματα γεμάτα από Αγγέλους και την Παναγία. Ζήτησε απ' αυτήν να πνιγεί η ίδια και να σωθούν οι συγχωριανοί της. Η Παναγία τούς έσωσε όλους. Ο καπετάνιος δεν το πίστευε πώς σώθηκαν κι έλεγε: «Κάποιον άγιο έχουμε», και οι χωριανοί του απάντησαν: «Τη Σοφία».

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 107 28/7/2020 2:14:13 μμ

Το 1927 μ.Χ. με παρότρυνση της Παναγίας πήγε σε μοναστήρι στην Κλεισούρα της Καστοριάς, στην Ιερά Μονή του Γενεθλίου της Υπεραγίας Θεοτόκου, όπου έζησε ασκητικά για μισό περίπου αιώνα. Έζησε ως λαϊκή, φορώντας τα μαύρα της χηρείας και της ασκήσεως, καθισμένη πάνω στο τζάκι και αλείφοντας το πρόσωπό της με στάχτη, για να μη φαίνεται η ομορφιά του.

Τα περισσότερα χρόνια τα πέρασε μόνη της, με μόνο τον Θεό, μια και το μοναστήρι έμεινε χωρίς μοναχούς. Υπέμεινε τους δριμείς χειμώνες, με τη θερμοκρασία να πέφτει στους -15 βαθμούς, και την πολλή υγρασία του τόπου. Όταν της έλεγαν ν' ανάψει φωτιά, φώναζε ένα μακρόσυρτο «Όχι!», που ακόμα ηχεί στα αυτιά όσων την άκουσαν.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 108 28/7/2020 2:14:13 μμ

Κυκλοφορούσε ξυπόλητη, ενώ τα ρούχα της ήταν πάντα κουρελιασμένα και ανεπαρκή για τις συνθήκες της περιοχής. Της έδιναν καινούργια. Δεν τα φορούσε, αλλά τα πρόσφερε σε όσους είχαν ανάγκη. Κοιμόταν και σ' έναν άλλο χώρο, πάνω σε άχυρα, αλλά από κάτω είχε βάλει σουβλερές πέτρες. Δεν λουζόταν ποτέ ούτε χτενιζόταν, και τα μαλλιά της είχαν σκληρύνει πολύ. Παρ' όλα αυτά όμως, το κεφάλι της ευωδίαζε.

Το φαγητό της ήταν λιτότατο, συνήθως με ό,τι έβρισκε στην περιοχή: μανιτάρια, αγριόχορτα, φύλλα των δέντρων, ή με λίγη ντομάτα τουρσί, μουχλιασμένη. Τα σαββατοκύριακα έβαζε και μια κουταλιά λάδι στο πιάτο της. Άλλες φορές άνοιγε καμιά κονσέρβα ψάρι και το έτρωγε,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 109 28/7/2020 2:14:13 μμ

όταν είχε πιάσει ένα δάχτυλο μούχλα. Έτρωγε και σε παλιά σκουριασμένα ορειχάλκινα σκεύη, αλλά δεν πάθαινε τίποτα. Νήστευε και με το παλαιό και με το νέο ημερολόγιο, για να μη σκανδαλίζει κανέναν.

Κι όμως, αυτή η αυστηρή με τον εαυτό της ασκήτρια ήταν πολύ γλυκιά και επιεικής με τους άλλους. Δεν κρατούσε δραχμή από τα χρήματα που της έδιναν, αλλά τα έκρυβε για να τα δώσει στους αναγκεμένους, όταν θα ερχόταν η ώρα.

Ποτέ δεν πλήγωσε ή στενοχώρησε κανένα. Αν καταλάβαινε ότι κάποιος είχε προβλήματα μέσα του, περνούσε από δίπλα του, του έλεγε ένα δυο λόγια, χωρίς να την αντιληφθούν οι άλλοι, απομακρυνόταν, κι εκείνος την ακολουθούσε. Τον παρηγορούσε, τον συμβούλευε,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 110 28/7/2020 2:14:13 μμ

τον ενίσχυε με τη χάρη του Θεού, κι αυτός έφευγε άλλος άνθρωπος. Έλεγε πολλές φορές: «Αυτοί ήρθαν μαύροι στην Παναγία και φεύγουν άσπροι». Δεν κατηγορούσε ποτέ κανέναν, αλλά έλεγε: «Να σκεπάζετε, να σας σκεπάζει ο Θεός».

Αγαπούσε και τα ζώα. Είχε μια αρκούδα, που ζούσε στο δάσος και την έλεγε «ρούσα». Ερχόταν κι έπαιρνε τροφή από τα χέρια της, της έγλειφε τα χέρια και τα πόδια από ευγνωμοσύνη κι επέστρεφε στο δάσος.

Η Οσία Σοφία, η «ἀσκήτισσα τῆς Παναγιᾶς» όπως αποκαλείται, κοιμήθηκε εν Κυρίω στις 6 Μαΐου 1974 μ.Χ. Το 1981 έγινε η πρώτη ανακομιδή των λειψάνων της, τα οποία ευωδίαζαν. Το 2012 έγινε η επίσημη ανακήρυξή της ως αγίας από τον

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 111 28/7/2020 2:14:13 μμ

Οικουμενικό Πατριάρχη στην Καστοριά.
Ορθόδοξος συναξαριστής, ιστοσελίδα (προσαρμογή)

Η αγιότητα στον Χριστιανισμό.

Αφού μελετήσουμε το παρακάτω θεολογικό κείμενο όπου αναλύεται το «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις» - «Εἷς ἅγιος...» θα προσπαθήσουμε να το επεξεργαστούμε ομαδοσυνεργατικά απαντώντας στις εξής ερωτήσεις: Ποιο προσφέρεται; Πού γίνεται; Πότε γίνεται; Ποιος λέει τη φράση, ποιος απαντάει και ποιοι είναι οι άγιοι; Πώς εξηγείται; Γιατί είναι σημαντικό;

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 112 28/7/2020 2:14:13 μμ

«Η παρεξηγημένη αγιότητα»

Ίσως δεν υπάρχει πιο αποκαλυπτικό σημείο της ζωής του χριστιανού του τι είναι αγιότητα, από την εκφώνηση του ιερέως, όταν υψώνει το Τίμιο Σώμα λίγο πριν από τη Θ. Κοινωνία: «τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις», δηλαδή το Σώμα του Χριστού και το Αίμα Του είναι άγια και προσφέρονται στους «άγιους», τα μέλη της Εκκλησίας προς κοινωνίαν. Η απάντηση του λαού στην εκφώνηση αυτή είναι συγκλονιστική, και συνοψίζει όσα είπαμε πιο πάνω: «Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός». Ένας είναι μόνον άγιος, ο Χριστός –εμείς είμαστε αμαρτωλοί– και η αγιότητά Του, στην οποία καλούμεθα να συμμετάσχουμε και εμείς οι αμαρτωλοί, δεν αποβλέπει σε τίποτε άλλο από

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 113 28/7/2020 2:14:13 μμ

τη δόξα του Θεού (εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός). Την ώρα εκείνη η Εκκλησία βιώνει την αγιότητα στο αποκορύφωμά της. Με την ομολογία «εἷς ἅγιος», κάθε αρετή μας και κάθε αξία μας εκμηδενίζονται μπροστά στην αγιότητα του μόνου άγιου. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να προσερχώμεθα στη Θ. Κοινωνία χωρίς προπαρασκευή και αγώνα για την άξια προσέλευσή μας. Σημαίνει όμως ότι όσο και αν προετοιμαστούμε, δεν γινόμαστε άγιοι προτού κοινωνήσουμε. Η αγιότητα δεν προηγείται της ευχαριστιακής κοινωνίας, αλλ' έπεται. Αν είμαστε άγιοι πριν κοινωνήσουμε, τότε προς τι η Θ. Κοινωνία; Μόνον η μετοχή στην αγιότητα του Θεού μάς αγιάζει, και αυτό είναι που μας

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 114 28/7/2020 2:14:13 μμ

προσφέρει η Θ. Κοινωνία. Από την παρατήρηση αυτή πηγάζει μια σειρά από αλήθειες [...].

Η πρώτη είναι ότι κατανοούμε με τον τρόπο αυτό γιατί [...] στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου όλα τα μέλη της Εκκλησίας καλούνται «άγιοι», παρά το ότι δεν χαρακτηρίζονται από ηθική τελειότητα. Εφ' όσον αγιότητα για τους ανθρώπους σημαίνει μετοχή στην αγιότητα του Θεού, όπως αυτή προσφέρεται από τον Χριστό, ο Οποίος υπέρ ημών αγιάζει εαυτόν με τη θυσία Του, όλα τα μέλη της Εκκλησίας, που μετέχουν στον αγιασμό αυτό μπορούν να καλούνται «άγιοι».

Με την ίδια «λογική», στη γλώσσα της Εκκλησίας ήδη από τους πρώτους αιώνες και τα στοιχεία της Ευχαριστίας έλαβαν το όνομα «τα

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 115 28/7/2020 2:14:13 μμ

άγια» (πρβ. «τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις»), παρά το ότι από τη φύση τους δεν είναι άγια. Και με την ίδια αιτιολογία η Εκκλησία πολύ νωρίς επίσης απένειμε τον τίτλο «άγιος» στους επισκόπους. Πολλοί σκανδαλίζονται σήμερα όταν λέμε «ο άγιος δείνα» (ένας δημοσιογράφος που είχε ως κύριο έργο του να προβάλλει σκάνδαλα επισκόπων, είχε καθιερώσει τη γραφή ο άγιος –εντός εισαγωγικών– δείνα. Πλήρης άγνοια της σημασίας του όρου άγιος). Ο επίσκοπος καλείται κατ' αυτόν τον τρόπο όχι για τις αρετές του, αλλά γιατί εικονίζει στη Θ. Ευχαριστία τον μόνον άγιο, ως εικών του Χριστού και ως καθήμενος εις τόπον και τύπον Θεού, κατά τον άγιο Ιγνάτιο. Η θέση του επισκόπου στη Θ.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 116 28/7/2020 2:14:13 μμ

Ευχαριστία είναι εκείνη που δικαιολογεί τον τίτλο «άγιος». Ο Ορθόδοξος λαός, πριν υποστεί τη διάβρωση του ευσεβισμού, δεν είχε καμία δυσκολία να χρησιμοποιεί τη γλώσσα του εικονισμού, και βλέπει τον ίδιο τον Χριστό στο πρόσωπο εκείνου, που τον εικονίζει μέσα στη Θ. Λειτουργία, δηλαδή στον επίσκοπο.

Έτσι η Θ. Ευχαριστία είναι η κατ' εξοχήν «κοινωνία αγίων». Σ' αυτήν αποβλέπει η άσκηση των οσίων, η οποία δεν είναι ποτέ σκοπός, αλλά μέσο προς τον σκοπό, που είναι η ευχαριστιακή κοινωνία. Το σημείο αυτό λησμονείται και παραβλέπεται από πολλούς σύγχρονους θεολόγους, ακόμα και Ορθοδόξους, οι οποίοι, ιδιαίτερα στις μέρες μας, τείνουν να ταυτίσουν την αγιότητα με την άσκηση.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 117 28/7/2020 2:14:13 μμ

Ζηζιούλας, Ι., μητροπολίτης Περγάμου. «Η παρεξηγημένη αγιότητα». Στο Συλλογ. (2001). Αγιότητα. Ένα λησμονημένο όραμα, **Αθήνα: Ακρίτας.**
Πηγή: περιοδικό ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, **αρ. φύλλου 187 - Νοέμβριος 2007, σ. 2-7.**

Η αγιότητα

Η αγιότητα είναι η ουσιαστική σχέση με τον Θεό. Η υπακοή στην εντολή του να γίνουμε άγιοι, όπως είναι Αυτός. Χριστιανός σημαίνει αυτός που αγαπά τον Χριστό και βαδίζει ελεύθερα, αβίαστα, φιλότιμα, πρόθυμα και πρόσχαρα την οδό του αγιασμού. Αγιότητα σημαίνει ν' ακολουθείς τον Χριστό και στη Γεθσημανή και στον Γολγοθά. Αγιότητα

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 118 28/7/2020 2:14:13 μμ

ακόμη σημαίνει πλήρη και παντοτινή αποδοχή του όποιου θείου θελήματος. Αγιότητα είναι αληθινή αγάπη του σταυρού, απ' όπου πηγάζει η αληθινή ζωή.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας δεν αποδίδει ποτέ λατρεία στους αγίους μας παρά μόνο τιμή. Οι άγιοι είναι πάντοτε πιστά, αγαθά και αγωνιζόμενα μέλη της Εκκλησίας. Πρόκειται για απλούς, ταπεινούς, γνήσιους, καθαρούς, μετανοημένους, χριστιανούς. Δεν πρόκειται για εξωγήινους και υπεράνθρωπους, για ιδιαίτερα ταλαντούχους, πανέξυπνους και πανέμορφους, παντογνώστες και αλάνθαστους. Όλοι οι άγιοι είναι γνήσιοι ταπεινόφρονες και αγωνιστές. Το παράδειγμά τους αξίζει να εμπνέει όλους τους χριστιανούς. Οι άγιοι ήταν σαν κι εμάς. Ορισμένοι

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 119 28/7/2020 2:14:13 μμ

μάλιστα, παλαιότεροι και σύγχρονοι, και σε αρκετά πιο δύσκολες θέσεις από εμάς. Ασθενείς, πτωχοί, ταλαιπωρημένοι, κατηγορούμενοι, συκοφαντημένοι, εξορισμένοι, κυνηγημένοι και αδικημένοι.

Ο άγιος αποκτά νου Χριστού, άγεται από το Άγιον Πνεύμα. Ένας άγιος μπορεί να ’ναι και παχύς, να γράφει ή να μιλάει πολύ, να είναι βαριά ασθενής. Ένας άγιος δεν έχει όλα τα χαρίσματα μαζί. Δεν τα γνωρίζει οπωσδήποτε όλα. Ο άγιος μπορεί να ’ναι και στο μοναστήρι και στη σκήτη και στο κελλί και στο χωριό και στην πόλη. Τον καλύπτει η χάρη του Θεού, τον πλουτίζει η ταπείνωση, τον χαροποιεί η αδοξία, τον χαρακτηρίζει η αυτομεμψία, η αυτοκατάκριση και ο συνεχής αυστηρός αυτοέλεγχος.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 120 28/7/2020 2:14:13 μμ

Η αγιότητα είναι ανοιχτός κήπος. [...] Δεν αποκλείεται κανένας από την αγιότητα. Όποιος αγαπήσει πολύ τον Χριστό και την αγάπη του δείξει έμπρακτα, ταπεινωθεί και αγωνισθεί, αγιάζει, χαριτώνεται, φωτίζεται.

Δεν θα πρέπει να λησμονάμε πως αρκετοί άγιοι ήταν σαν κι εμάς κι ορισμένοι χειρότεροι και από εμάς. Αυτό [...] δίνει μεγάλο κουράγιο σε όλους μας.

Λίαν εύστοχα ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος σε μία ομιλία του [...] λέγει πως οι πιστοί ενισχύονται και παρηγορούνται όταν πληροφορούνται τα παθήματα του αποστόλου, που όμως δεν του ελάττωσαν την αγωνιστικότητά του, αλλά μάλλον την αύξησαν. Ο ίδιος ο άγιος Χρυσόστομος, ο αγέρωχος αυτός και

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 121 28/7/2020 2:14:13 μμ

δυνατός άνθρωπος, που δεν άντεχε την αδικία στους άλλους, είχε μία ακόμα ιδιοτροπία και νευρικότητα, αν καλομελετήσουμε τον βίο του. Αυτό, φρονούμε, τον κάνει πιο σπουδαίο. Ήταν γνήσιος, ατόφιος, ντόμπρος, αληθινός. Ήταν αυτός που ήταν, ανυπόκριτος, αυθεντικός, ακούραστος. Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο σοφός και βαθύς και γλυκύς άνθρωπος, ήταν σκεφτικός, μαζωμένος, κάπως δειλός, φοβισμένος, κλειστός τύπος, θα τον έλεγε κανείς σήμερα και «μελαγχολικό». Στις πρώτες φασαρίες με τους αιρετικούς στην Κωνσταντινούπολη πήρε το πλοίο και πήγε στον Πόντο να γράφει ποιήματα. Αγίασε έτσι όπως ήταν, αυτός που ήταν, δεν άλλαξε τύπο και χαρακτήρα.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 122 28/7/2020 2:14:13 μμ

Στις ρίζες της λέξης άγιος συναντάμε την αγιότητα, την καθαρότητα, τη δύναμη, που προκαλούν έλξη και δέος, θαυμασμό και πίστη. Άγιος τελικά όμως είναι αυτός που αγαπά πολύ τον Θεό και τα πλάσματά του, που ενώνεται μαζί του, θεώνεται. Κανένας άγιος δεν αποζητά την προσωπική του δόξα, αλλά όλοι ζητούν και θέλουν μόνο τη δόξα του Πανάγιου Τριαδικού [...] Θεού. Η αγάπη του Θεού χαριτώνει, ευλογεί, αγιάζει και δοξάζει τους αγίους του. [...] Αγιότητα σημαίνει κοινωνία στη μοναδική αγιότητα του Θεού. Τ' ασκητικά κατορθώματα δεν υπάρχουν για να βραβευθούν. Δεν στεφανώνονται οι προσοντούχοι, οι γίγαντες της ασκήσεως, οι κολοσσοί της ηθικής αλλά οι

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 123 28/7/2020 2:14:13 μμ

ταπεινοί οι πολύ αγαπώντες. Ο μακαριστός Γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης πολύ χαρακτηριστικά και όπως πάντα χαριτωμένα έλεγε πως οι άγιοι θα τον αγαπούν τον Χριστό ακόμη και αν υπήρχε περίπτωση να μην υπήρχε ο παράδεισος.

Μοναχού Μωυσέως Αγιορείτου, (2008). Χριστός χριστιανούς χαρά χαρίζει. Αθωνικά Άνθη **13. Αθήνα: Τήνος, σ. 34-49.**

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 124 28/7/2020 2:14:13 μμ

Αγιότητα και Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση.

Αφού μελετήσουμε το παρακάτω κείμενο και παρατηρήσουμε τις εικόνες ας προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στις εξής ερωτήσεις: - Τι βλέπεις; - Τι σκέφτεσαι γι' αυτό που βλέπεις; - Τι είναι αυτό που σε κάνει να

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 125 28/7/2020 2:14:13 μμ

αναρωτιέσαι; Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τις απαντήσεις μας στην ολομέλεια της τάξης.

Η αγιότητα στην καθημερινότητα

Η αγιότητα θέλει υπομονή κι επιμονή, αυταπάρνηση, αυτοθυσία και ανιδιοτέλεια. [...]

Όταν πλησιάζει κάποιος ένα άγιο φιλοπερίεργα [...] και αταπείνωτα δεν πρόκειται να ωφεληθεί. Αν έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του, θ' αναχωρήσει από έναν άγιο με μία γνώμη ακόμη, θεωρώντας τον εαυτό του μόνο άξιο να κρίνει, να εξετάζει, ν' απορρίπτει και να συγκρίνει. Ας αφήσουμε την αγιότητα να μιλήσει άνετα μέσα μας. [...]

Πολλοί προσκυνητές του Αγίου Ορους συχνά αναζητούν μεγάλους αγίους. Μας γράφουν, μας τηλε-

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 126 28/7/2020 2:14:14 μμ

φωνούν, αναζητώντας χαρισματούχους, που θα τους απαλλάξουν σύντομα από τα μεγάλα τους προβλήματα. Υπάρχει μία αίσθηση ότι όλα μπορούν να λυθούν αμέσως, δίχως κανένα δικό τους μόχθο. Υπάρχει μία μαγική αντίληψη για την αγιότητα. Οι άνθρωποι της [...] υπερκαταναλώσεως θέλουν γρήγορες κι εύκολες λύσεις. Να μη καθυστερήσουν στην προσευχή, να μην αγωνισθούν διόλου, να μη ταπεινωθούν καθόλου. Ένας Γέροντας θαυματουργός, χαρισματούχος, προορατικός είναι ό,τι το καλύτερο για την περίπτωσή τους. Τους αγίους και τον Χριστό δηλαδή τους θέλουμε και τους έχουμε για ώρα ανάγκης, για να περνάμε μόνο καλά. [...] Αν δεν το πετύχουμε, τρέχουμε και στους μάγους και στα μέντιουμ,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 127 28/7/2020 2:14:14 μμ

οπουδήποτε, αρκεί ν' απελευθερωθούμε από το πρόβλημά μας τάχιστα. Αν λοιπόν δεν πετύχουμε το σκοπό μας, φθάνουμε να λέμε: Πάει και το Άγιον Ορος, δεν έχει πια αγίους, δεν είναι σήμερα άγιο. [...] Μα η αγιότητα [...] δεν είναι με τους δυνατούς προβολείς, με μεγάφωνα [...] και προβολή. Θάλλει πάντοτε στη μυστικότητα. Την αγιότητα μπορείς να συναντήσεις κι εκεί που δεν το περιμένεις. [...]

Οι άγιοι είναι απαραίτητοι στη ζωή μας. Οι άγιοι συντηρούν τον κόσμο. Ο κόσμος υπάρχει, γιατί οι προσευχές των αγίων επιμηκύνουν το έλεος του Πανάγαθου Θεού. Είναι καλό λοιπόν να συναντάμε άγιους κι έχουμε πολλά να ωφεληθούμε [...].

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 128 28/7/2020 2:14:14 μμ

[...] Η αγιότητα δεν προβάλλεται. Οι άγιοι θεωρούνται απλά ιερά πρόσωπα του παρελθόντος. Η αγιότητα σήμερα φαντάζει κάτι το αρκετά ξένο και πολύ απόμακρο. [...] Ακόμη και οι χριστιανοί [...] φαντάζονται τον άγιο ως ένα αναμάρτητο μάγο, ως ένα θαυματοποιό ταχυδακτυλουργό, ως ένα επιτυχημένο μελλοντολόγο [...].

Να μελετάμε τους βίους των αγίων καλά και συχνά. Να αγαπάμε τους αγίους. Να τους τιμάμε. Να τους μιμούμαστε. Να ζητάμε τις πρεσβείες τους. Να πιάσουμε φιλία μαζί τους. Να μας συνδράμουν στην ανημπόρια μας. Να μη μας αφήσουν ν' απογοητευθούμε από τις αδυναμίες μας. Είχαν κι εκείνοι πολλές δυσκολίες. Δεν αποθαρρύνθηκαν. [...]

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 129 28/7/2020 2:14:14 μμ

Οι άγιοι υπάρχουν και στη σημερινή εποχή μας. [...] Η αγιότητα δεν ανήκει στο μουσείο της Εκκλησίας. Υπάρχει στο παρόν. Η αγιότητα είναι προσωπική πρόσκληση του Θεού στον καθένα. [...] Με τη βάπτισή μας ανήκουμε όλοι στους «ηγιασμένους εν Χριστώ Ιησού, κλητούς αγίους». [...] Στον 20ό αιώνα έχουμε πλήθος αγίων. [...] Δεν είναι μοναχοί μόνο του Άγιου Ορους, είναι και μοναχές, στην Ελλάδα, τα Βαλκάνια και τη Ρωσία, και παπάδες πόλεων και χωριών και επίσκοποι και λαϊκοί και μάρτυρες στη Σοβιετική Ένωση και αλλού. Άγιοι υπάρχουν και στον 21ο αιώνα. Η Εκκλησία μας όμως ποτέ δεν αναγνώρισε άγιους εν ζωή. Μη βιαζόμαστε.
Μοναχός Μωυσής Αγιορείτης,

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 130 28/7/2020 2:14:14 μμ

(2008). Χριστός χριστιανούς χαρά χαρίζει.

Αθωνικά Άνθη 13. Αθήνα: Τήνος, σ. 34-49.

Από το παρεκκλήσιο του Αγίου Νεκταρίου Ι. Ν. Αγ. Παντελεήμονος Γλυφάδας. Αγιογράφηση π. Σταμάτη Σκλήρη.

131 / 31 - 32

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 131 28/7/2020 2:14:14 μμ

Σημειώνουμε...

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 132 28/7/2020 2:14:14 μμ

ΠΗΓΕΣ ΥΛΙΚΟΥ

- Τα παραθέματα και το εικονιστικό υλικό για το οποία δίνεται η βιβλιογραφία μέσα στο σώμα κειμένου, δεν αναφέρονται εκ νέου. Εάν σε μια Θεματική Ενότητα υπάρχουν πολλαπλά παραθέματα από την ίδια πηγή, συνήθως γίνεται αναφορά σε αυτήν μόνο στο πρώτο παράθεμα.
- Για τη μετάφραση της Αγίας Γραφής χρησιμοποιήθηκε η έκδοση της Βιβλικής Εταιρίας διαθέσιμη στο: http://hellenicbiblesociety.gr/bible
- Τα σύμβολα ⌘ δηλώνουν το τέλος κάθε δραστηριότητας.
- Τα παραθέματα από σχολικά βιβλία ανακτήθηκαν από: http://ebooks.edu.gr.

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 133 28/7/2020 2:14:14 μμ

– Έργα της Αθηνάς Βουζαξάκη και της Δέσποινας Χανόγλου κοσμούν τις σελίδες του βιβλίου.
– Παναγία η Γλυκοφιλούσα, Μουσείο Μπενάκη: https://www.benaki.org/index.php?option=com_collectionitems&view=collectionitem&Itemid=0&id=107604&lang=el

Πηγές κειμένων στο διαδίκτυο-Ιστοσελίδες

– Η επιτυχημένη «Αποστολή» της Αρχιεπισκοπής, 10/2/2013. Στο: http://mkoapostoli.com/%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7-%CE%B1%CF%

27-0853_I_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 134 13/03/2024 16:23:35

80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%B5%CF%80%CE%B9/

- Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής, https://ierapostoles.gr/
- Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας, http://eib.xanthi.ilsp.gr/gr/default.asp

27-0853_I_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 135 13/03/2024 16:23:57

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1ου ΤΟΜΟΥ

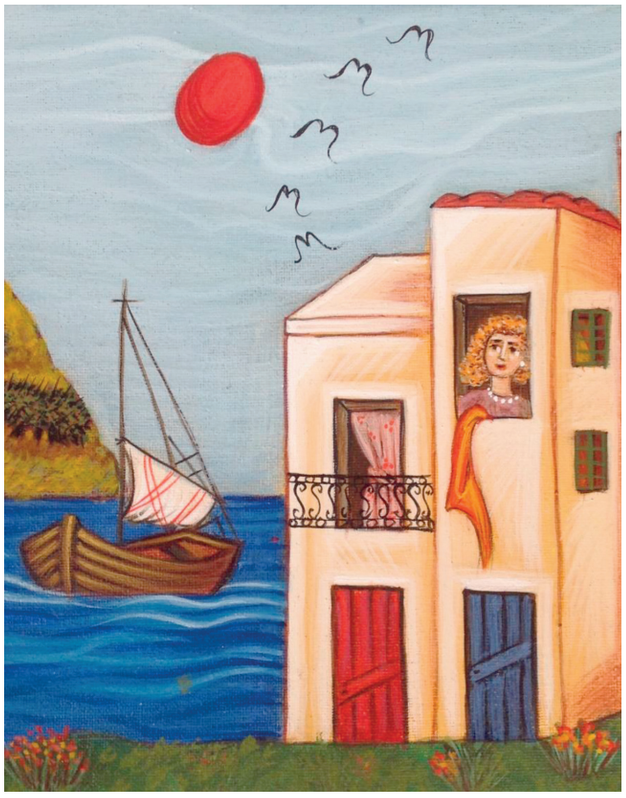

Θεματική Ενότητα 1

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1.1. Ο άνθρωπος ζει με τον Θεό.....7

1.2. Η πίστη στον Τριαδικό Θεό...31

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 137 28/7/2020 2:14:14 μμ

1.3. Η μεταμορφωτική δύναμη της προσευχής στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση 74

1.4. Η αγιότητα στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση 100

27-0784_l_e_thrisk_bm_1-32_28b.indd 138 28/7/2020 2:14:14 μμ

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.